

תקציב לאומי לשנת 1975¹

פרק א: ההתפתחות הכלכלית במשק בשנת 1974

1. קווי ההתפתחות העיקריים

ההתפתחויות הבולטות ביותר ב-1974², ולמעשה מאז המלחמה, הינן חזרה מהירה של התעסוקה והפעילות הכלכלית לרמתם שלפני המלחמה, ההרעה התלולה במאזן התשלומים וההחשה בקצב האינפלציה לממדים חסרי תקדים. עם זאת מן הראוי לציין ששנת 1974 אינה עשויה מקשה אחת: המחצית הראשונה של השנה מאופיינת ביציאה מהירה מאוד מתנאי המלחמה של סוף 1973 וראשית 1974. חל גידול מהיר בביקושים, בתעסוקה ובתוצר, וירד מספר המגויסים למילואים. לקראת אמצע השנה הגיע המשק למצב של תעסוקה מלאה, פחות או יותר, ולרמת ייצור דומה לזו שלפני המלחמה כאשר בתחומים מסויימים קיימים אף עורפי ביקוש. אז ניתן היה לצפות להאטת קצב ההתרחבות של הפעילות הכלכלית (בהשוואה לזה של תקופת היציאה ממצב המלחמה). אולם, ההתמתנות היתה מעבר למה שהתחייב מגורם זה, והיא שיקפה גם את השפעתם של אמצעי המדיניות שנקטו בחודש יולי ולפני כן.

התוצר הלאומי הגולמי בשנת 1974 היה גדול בכ-6.5 אחוזים בהשוואה לשנת 1973 כולה (ובקצת למעלה מזה כאשר משווים את שלושת רבעי השנה הראשונים לתקופה המקבילה ב-1973). התמונה שונה במקצת כשמביטים בתוצר המקומי הגולמי של הסקטור הפרטי (בניכוי שירותי דיוור). כאן מתקבל גידול של כ-6.2 אחוזים. הסיבה לכך נעוצה בגידול מהיר יותר ובעליית משקלו של תוצר הסקטור הציבורי — בשל גידול במספרם של המגויסים למילואים ומספר המשרתים בצה"ל שירות סדיר. כן חל גידול מסוים במספר

¹ התקציב הלאומי לשנת 1975 כולל סיכום ראשון של ההתפתחויות במשק בשנת 1974 ותחזית של ההתפתחויות העיקריות הצפויות בשנת 1975. סיכום ההתפתחויות בשנת 1974 מתבסס על נתונים ואומדנים ארעיים אשר מקורם הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, משרד האוצר ובנק ישראל. ראוי להדגיש את ארעיותם של הנתונים והאומדנים. סקירת ההתפתחויות ב-1974 התחזית ל-1975 הוכנו במשותף בידי מחלקת המחקר של בנק ישראל, הלשכה לייעוץ כלכלי והרשות לתכנון כלכלי במשרד האוצר. פרק המדיניות מוגש בידי משרד האוצר.

² הניתוח הכלכלי במסגרת התקציבים הלאומיים מתייחס, כדרך כלל, לשנים קלנדריות שלמות. השנה יהיה ניתוח כזה בעל משמעות מוגבלת, בגלל השפעותיה של המלחמה ברבע האחרון של 1973 וברבע הראשון של 1974, השפעות שנמשכו במידה פחותה עד למחצית 1974. אילכך, חשובה הפעם הפרדת הנתונים והניתוח לתקופות משנה. במרבית הלוחות יופיעו נתונים לתשעת החודשים הראשונים של 1973 ו-1974, ונוסף על הנתונים השנתיים. כדאי לציין, שגם הפרדה זו אינה אידיאלית מכיון שברבע הראשון של 1974 עדיין היו השפעותיה של המלחמה ניכרות (בעיקר בתחום גיוס כוח אדם וצירוף). גישה טובה יותר היתה להשוות את שלושת רבעי השנה האחרונים של 1974 לשלושת רבעי השנה הראשונים של 1973. דבר זה לא נעשה, הן משום קשיים מושגיים (התקופות אינן מקבילות, ועל כן יש לעשות תיקוני מגמה ושנתיות מתאימים) והן בשל זמינות נתונים: עבור הרבע האחרון של 1974 עדיין לא קיימים אומדנים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לחשבונאות הלאומית (הנתונים השנתיים של 1974 נערכו בידי עורכי התקציב הלאומי על סמך נתונים ישירים לשלושת רבעי שנה ונתונים חלקיים והערכות לרבע האחרון).

אינדיקטורים להתפתחות המשק בשנת 1973, אומדן לשנת 1974 ותחזית לשנת 1975

1975	1974	(9)1974	1973	(9)1973	
המקורות והשימושים בהם					
גידול ריאלי באחוזים					
1.0	3.4	8.3	14.9	12.2	סך כל השימושים
3.2	6.6	7.2	6.3	7.9	תוצר לאומי גולמי
					תוצר מקומי גולמי של המשק הפרטי
3.6	6.2	4.8	5.6	9.0	(למעט שרותי דיור)
2.5	5.4	8.8	4.8	4.0	התוצר הפרטי הגולמי למועסק אפקטיבי*
0.7	5.5	3.3	4.9	8.8	הצריכה הפרטית לגפש
2.4	3.2	53.1	44.8	0.5	הצריכה הציבורית
3.3	4.3	1.6	6.7	10.0	מזה: צריכה ציבורית אזרחית
2.0	2.8	82.2	64.0	-4.2	צריכה ציבורית בטחונית
-2.8	15.5	35.2	17.0	2.8	צריכה ציבורית מקומית
-10.0	-1.3	-9.2	12.5	24.9	ההשקעה הגולמית המקומית
					מזה: ההשקעה הגולמית בנכסים קבועים
-4.8	1.0	-7.0	1.0	6.2	למעט אניות ומטוסים
7.7	-1.0	-6.8	1.8	10.6	היצוא
-2.0	-1.4	11.1	31.3	20.6	היבוא
האוכלוסיה והתעסוקה					
2.3	3.0	3.1	3.4	3.3	אוכלוסייה ממוצעת
1.7	0.8	-3.7	0.8	4.8	מספר מועסקים מקומיים ממוצע בסקטור הפרטי*
5.0	3.1	3.0	2.6	2.4	אחוז בלתי מועסקים מכוח העבודה האזרחי
מאזן תשלומים (כולל הסחר עם השטחים)					
מיליוני דולרים במחירים שוטפים					
7,430	6,995		5,443		היבוא
4,095	3,600		2,855		היצוא
3,335	3,395		2,588		עודף היבוא
3,180	2,270		3,161		יבוא ההון נטו
7,845	6,223		5,093		החוב הלאומי
1,095	1,070		1,700		יתרות בנק ישראל נטו
מסים ותשלומי העברה					
גידול באחוזים					
42.0	69.5		19.0		סה"כ מסים עקיפים נטו**
30.9	49.6		30.8		סה"כ מסים ישירים ומלוות חובה, נטו
41.5	51.7		39.1		תשלומי העברה נטו לציבור
ההכנסות					
17,900	13,260		9,519		הכנסה לאומית לגפש (ל"י)
					הכנסה פרטית פנויה ממקורות פנים לגפש
1.0	-1.5		7.9		(אחוז שינוי ריאלי)***
	19.8		25.3		אמצעי תשלום (ממוצע שנתי)

* בניכוי המגויסים למילואים עקב המלחמה.
 ** למעט היטל על יבוא בטחוני.
 *** בניכוי מלוות חובה נטו.

המועסקים בקטור הציבורי האזרחי.

הגידול בתוצר, שהיה נמוך מזה ששרר בשנים האחרונות (כ־9 אחוזים בשנה), התאפשר על־ידי שיחרור מרבית אנשי המילואים מצה"ל לקראת סוף הרבע הראשון, מחד גיסא, וקיום ביקושים כרמה גבוהה, מאידך גיסא. לגידול בביקושים תרמו בעיקר הצריכה הציבורית הבטחונית והצריכה הפרטית, בעוד שההשקעות והיצוא היו יציבים, או אף ירדו במקצת בהשוואה ל־1973, כמונחים ריאליים. ברור, שהתפתחות זו אינה בהתאם למגמה הרצויה להורדת חלקה של הצריכה הפרטית מכלל השימושים לטובת היצוא. הגירעון בחשבון השו"ת הגיע בשנת 1974 לרמה של כ־3.4 מיליארד דולר — פי שלושה מאשר בשנים 1970 — 1972 (השוואות לשנה הקלנדרית 1973 בשלמותה אינן משמעותיות בגלל אופיה המיוחד של שנה זו).

הגידול ביבוא ההון למשק היה איטי בהרבה, וכתוצאה מכך חלה ירידה תלולה ביתרות המט"ח שלרשות המשק מכ־1,700 מיליון דולר בראשית השנה, לכ־880 מיליון דולר ערב הפיחות, ו־1,070 מיליון דולר בסוף השנה. הסיבות העיקריות להרעה בחשבון השו"ת הינן הגידול הרב ביבוא הבטחוני והאמרת המחירים הבינלאומיים בכלל ושל הדלק בפרט. להמחשה: היבוא הבטחוני הישיר עלה מרמה של כ־500 מיליון דולר בשנת 1972 לכ־1,200 מיליון דולר ב־1974. עליות המחירים תרמו כ־1,000 מיליון דולר לעליית הגירעון בין שתי שנים אלה. עם זאת, יש להוסיף, שגם הגירעון כמונחים ריאליים (דהיינו בניכוי השפעות המחירים) וללא היבוא הבטחוני הישיר עלה במידה ניכרת: מכאן, שגם התפתחות פנימיות במשק עצמו (כמו אינפלציה מקומית מהירה, עלייה בעלויות הייצור ועורפי ביקוש) פעלו להרעה במאזן התשלומים. נוסף על ההתפתחויות המהותיות במאזן התשלומים, ניכרת בשנת 1974 גם השפעתן של ספקולציות: מספר פעמים במשך השנה נוצרו מצבים של יציפות חזקות בקרב הציבור לעליות מחירים מהירות עקב אישיוניים בשיעורי המסים ובשער החליפין של הל"י. לכן נודעו השפעות גדולות על הצריכה הפרטית ועל מאזן התשלומים והיתרות (גלי רכישה ספקולטיביים של מוצרים בני קיימא ומוצרים אחרים הניתנים לאגירה הגדילו את הצריכה הפרטית, ובשל המרכיב הגבוה של יבוא בסעיפים אלה חל גידול מהיר יותר בגירעון. כן היו, ככל הנראה, רכישות ספקולטיביות של מט"ח ועיכוב בהעברת מט"ח לארץ — דברים שהשפיעו במישרין בכיוון של הורדת יתרות מט"ח).

גלים ספקולטיביים כאלה היו, למשל, ביוני ובאוקטובר. בחודשים אלה חלה עליה תלולה ביותר ברכישת מוצרים בני קיימא בידי הציבור וכן ברכישות מט"ח של הסקטור הפרטי מאת בנק ישראל: כ־153 מיליון דולר ביוני ו־172 מיליון דולר באוקטובר, לעומת רכישה חודשית ממוצעת של כ־80 מיליון דולר בחודשים שקדמו ליוני, ושל כ־94 מיליון דולר בחודשים יולי-ספטמבר.

ההתפתחויות הבלתי רצויות במאזן התשלומים חייבו נקיטת אמצעים נוספים וחריפים יותר, ובעיקר כאלה המכוונים לזירוז גידולו של היצוא, כך שחלקו בכל השימושים יגדל בעיקר על חשבון הצריכה הפרטית. ביולי ננקטה שורה של אמצעים, שכוונו בעיקר להרפיית הביקושים במשק, ובנוכח פוחתה הל"י, ולכן נלווה צמצום דרסטי של הסובסידיות למוצרי המזון הבסיסיים, הדלק והחשמל. הפיחות נעשה בשל הצורך הבסיסי לשנות מחירים יחסיים (ייקור היבוא והיצוא יחסית למחירי התוצר לשימושים המקומיים) — צורך, שיש לראותו על רקע ההרעה המבנית שחלה במאזן התשלומים. עם זאת, ניתן לומר, שלגל הצפיפות של חודש אוקטובר וראשית נובמבר (שביטויו המעשי היה רכישה מואצת של מט"ח בידי הסקטור הפרטי) נודעת השפעה על עיתויו של הפיחות. בעת הפיחות, שהתבטא בעליית שער החליפין הרשמי כ־43 אחוזים, מ־4.20 ל"י ל־6.0 ל"י לדולר, הוקטן היטל היבוא וצומצמו התמריצים ליצוא, כך שהשינוי בשער האפקטיבי לגבי היצוא והיבוא הגיע לכ־22 אחוזים עד 25 אחוזים.

עליית המחירים במרוצת 1974 היתה חסרת תקדים — כ־56 אחוזים במדר המחירים לצרכן וכ־72 אחוזים במדר המחירים הסיטוניים של תפוקת התעשייה. בממוצע שנתי היו העליות קטנות יותר: כ־40 אחוזים ו־54 אחוזים בהתאמה. הפרש בין עליות המחירים במשך השנה ובממוצע השנתי מוסבר על־ידי העלייה התלולה בסוף השנה בעקבות הפיחות. עם זאת, היו עליות המחירים מהירות גם במחצית הראשונה של 1974, והגיעו לכ־21 אחוזים במדר המחירים לצרכן, ולכ־27 אחוזים במדר המחירים הסיטוניים של התעשייה. אף על פי שעליות אלה במחירים משקפות, במידה רבה, את השפעות מחירי היבוא ואת החלטות הממשלה מחודש פברואר (העלאת המחירים לגבי שורה של מוצרים ושירותים הנתונים בפיקוח), ראוי לציין, שגם מחירי שירותים החופשיים מפיקוח עלו בשיעור דומה. משמע, שהתקיימה רמת ביקושים מספקת להתאמת מחירים

אלה למחירים שהועלו באופן אדמיניסטרטיבי.

ביולי 1974 נקטה הממשלה שורה של אמצעים, אשר היו מכוונים להרפיית הפעילות הכלכלית ו"צינון המשק": בצד ההכנסות — הטלת היטל יבוא, נוסף על הקיים בשיעור של 10 אחוזים; הגרלת מסי קנייה על שורה של מוצרים, העלאת מסי רכוש, הגדלה בכפליים כמעט של מילות החובה; ובצד ההוצאות — הקפאה של פרויקטים ציבוריים רבים, קיצוץ מה הוצאות משרדי הממשלה ובמקביל לכך — העלאת התמריצים ליצוא. צעדים אלה ננקטו על רקע רמת ביקושים גבוהה, תנאים, שלא אפשרו הסטה מספקת של גורמי ייצור משימושים מקומיים ליצוא, ואשר התחייב מהם היקף יבוא מעבר ליכולת המימון על ידי יבוא ההון (הצד השני של מטבע זו הוא הירידה ביתרות המט"ח של המשק).

עם הפעלתם של צעדים אלה בחודש יולי רפו, ככל הנראה, הציפיות לפיחות ולהטלת מסים נוספים. הדבר אכן התבטא בירידה גדולה ברכישת מוצרים בני קיימא ואף בירידה ביבוא הריאלי של חומרי גלם. גם בקצב האינפלציה ניכרה ברבע השלישי של 1974 האטה מסויימת לעומת המחצית הראשונה של השנה, אך כאן יש להביא בחשבון את השפעותיה הישירות של הממשלה: ברבע השלישי של השנה כמעט שלא עלו מחירי המוצרים והשירותים אשר בפיקוח הממשלה כלל, וכל העלייה כולה נגרמה על ידי אותם מוצרים ושירותים החופשיים מפיקוח. אמנם, מחירים אלה עלו ברבע השלישי של השנה ב-6 אחוזים, שהם כ-25 אחוזים במונחים שנתיים, אך גם בכך יש האטה בהשוואה למחצית הראשונה של השנה.

התמונה מסובכת יותר כשמנסים להעריך את השפעות של הצעדים שננקטו ביולי על הפעילות הריאלית במשק. בשוק העבודה לא היו ההתפתחויות חד משמעיות: מצד אחד, חלה ירידה קלה בשיעור האבטלה, דבר שיש בו ללמד, לכאורה, על גידול בביקוש לעובדים, אך מצד שני, לא חל כל שינוי של ממש במספר המועסקים בהשוואה לרבע הקודם; ולמעשה אף לא בהשוואה לתקופה שלפני המלחמה, כלומר, חלה ירידה בשיעור ההשתתפות. בהקשר זה יש לציין, שנתוני התעסוקה לשנת 1974 מעוררים קצת תמיהות: שיעור האבטלה עלה אך במקצת בהשוואה לשנת 1973, וזאת תוך יציבות במספר המועסקים, וירידה בשעות העבודה. משילוב נתונים אלה על תעסוקה עם נתוני התוצר לתשעת החודשים הראשונים של השנה מתקבל גידול רב הן בתוצר הפרטי למועסק (כ-8 אחוזים) והן בתוצר הפרטי לשעת עבודה (כ-10 אחוזים).

בתחום המוניטרי אופיין הרבע השלישי של 1974, ובעיקר החודשים אוגוסט-אוקטובר על ידי גידול רב בהזרמות הממשלה, בכסיס הכסף ובאמצעי התשלום. גם בנק ישראל הגדיל בחודשים אלה את הזרמתו למשק, כשפעולתו זו באה, במידה רבה לסייע לבנקים לחסל את גירעונות הנוילות. כל זאת בצמוד להקפאה, שהטיל בנק ישראל על האשראי שניתן על ידי מערכת הבנקאות לציבור. הקפאה זו של האשראי צמצמה את יכולתו של הציבור לרכוש מט"ח לצרכים ספקולטיביים, ובכך צומצם היקף הקיזוז של הזרמות הממשלה על ידי מאזן התשלומים. במחצית הראשונה של השנה היו אמצעי התשלום יציבים — ובכסיס הכסף חלה אף ירידה. התפתחות זו היתה בבחינת תוצאה נטו של הזרמה גדולה מצד הממשלה וספיגה מקבילה דרך מאזן התשלומים של הסקטור הפרטי (הוצאות הסקטור הפרטי במט"ח עלו על כלל הכנסותיו במט"ח — מיצוא ומעברות אחרות, ואת היתרה רכש מבנק ישראל תמורת ל"י. סכומים אלה הם בבחינת ספיגות מוניטריות דרך מאזן התשלומים של הסקטור הפרטי).

לסיכום ההתפתחויות אחרי יולי ניתן לומר, שאכן חלה, ככל הנראה, התרופפות מה של ביקושים בכמה תחומים. אולם בדיעבד מתברר, שצעדי יולי לא היה בהם כדי להביא להשפעה ממתנת בפעולות הממשלה (בחודשים אוגוסט-אוקטובר חל גידול רב בהזרמותיה) במידה רבה כתוצאה מירידה חדה של אגרות חוב צמודות ואף לא כדי להביא לחיסול הציפיות לפיחות בקרב הציבור. הראיה לכך היא התחדשותו של הגל הספקולטיבי לקראת חודש אוקטובר.

פיחות הל"י בנובמבר לווה בשורת החלטות ובהן העלאת תלולות במחירי מוצרים בפיקוח (בעיקר מזון ודלק). צעדים אלה נועדו לחסל כמה עוותים בתחום המחירים ולהפסיק את הזרימה הספקולטיבית של מט"ח מן המשק לחו"ל.

השלכותיו המידיות של הפיחות ניכרו, בתחום המחירים, בתחום צבירת יתרות מט"ח, ובעקבות זאת — בתחום המוניטרי. בחודשים נובמבר ודצמבר עלו המחירים כצפוי, בכ-21 אחוזים, יתרות המט"ח נטו עלו מ-880 מיליון דולר ערב הפיחות ל-1,070 מיליון דולר בסוף דצמבר ול-1,140 מיליון דולר בסוף ינואר 1975. הסקטור הפרטי, שעד הפיחות קנה מט"ח מבנק ישראל, מכר מאז ועד לסוף חודש ינואר סך של 60 מיליוני דולר. בחלקה, שימשה התמורה ממכירת המט"ח לרכישת אג"ח ממשלתיות צמודות, ולראשונה מזה

חודשים רבים ספגה הממשלה מן הציבור תחת להזרים; אולם ספיגה זו של הממשלה היא במידה רבה תולדה של החלטת הציבור להחליף נכסים נזילים הנקובים במט"ח לאג"ח ממשלתיות צמודות ויש להתחשב בעובדה זו בניתוח השפעות הממשלה על הביקושים במשק.

הפיחות וצעדי המדיניות האחרים שנתלו לו נועדו בסופו של דבר לגרום במשך הזמן לשיפור בהקצאת המקורות שלרשות המשק, במגמה לצמצם את הגירעון השוטף במאזן התשלומים. שינויים מבניים אלה, בהיקף משמעותי, דורשים זמן, ומימושם מותנה במדיניות מתואמת בתחום התקציב, התחום המוניטרי, תחום ההכנסות וכן בתחומים אחרים במרוצת 1975 והן בשנים הבאות.

2. התוצר והפריזון

התוצר הלאומי הגולמי גדל ב-1974 ב-6.5 אחוזים, בדומה לגידול ב-1973, ופחות מאשר בשנים 1970—1972, בהן גדל התוצר במוצע בשיעור שנתי של 9 אחוזים. ההאטה בגידול התוצר משקפת בעיקר את השפעת המלחמה ותקופת החירום שלאחריה — הצמיחה הכלכלית. ההאטה בגידול התוצר המקומי הגולמי של הסקטור הפרטי (למעט שירותי דיוור) — המורד את הפעילות הכלכלית של ענפי המשק — בולטת יותר: ב-1974 נרשם בו גידול בשיעור של כ-6.2 אחוזים, לאחר גידול של כ-5.6 אחוזים ב-1973, ולעומת גידול של 11 אחוזים במוצע לשנים 1970 עד 1972.

יש בידנו נתונים חלקיים בלבד על ההתפתחויות ברביע האחרון של 1974, והאומדנים לרביע זה מתבססים בעיקר על הערכות. הנתונים לשלושת הרביעים הראשונים של 1974 מצביעים על גידול של כ-5 אחוזים בתוצר ענפי המשק בעוד שתשומת העבודה (הנאמדת ע"י מספר המועסקים בניכוי המשרתים במילואים) פחתה ב-4 אחוזים. לפי נתונים אלה, שיש להתייחס אליהם בהסתייגות, עלה התוצר למועסק בשיעור גבוה יותר מאשר בשנתיים האחרונות (כ-4.5 אחוזים) וגם לעומת המגמה ארוכת הטווח (כ-6 אחוזים).

הגידול האיטי בתוצר ענפי המשק משקף את את הירידה בתוצר ענף הבנייה וההאטה בענפי התעשייה והשירותים; בחקלאות חלה האצה בגידול התוצר.

הירידה בענף הבנייה, על אף הגידול הרב בבנייה הבטחונית והגידול בבנייה של הסקטור הציבורי, היא תולדה של הרפיון בבנייה למגורים של הסקטור הפרטי. התחלות הבנייה למגורים של הסקטור הפרטי הגיעו ברביע השני של 1974 לרמתן עקב המלחמה אך חזרו וירדו ברביע השלישי והרביעי, כתגובה לעורף ההצע, שהלך והסתמן בשוק הדיירות. ההאטה בגידול תפוקת התעשייה היא פרי התפתחויות סותרות בענפי המשנה: ירדה תפוקת הענפים הקשורים בענף הבנייה, וכן היתה ירידה בענפי הטקסטיל והיהלומים כתוצאה משפל בשוקי היצוא. לעומת זאת גדלה תפוקת ענפי המתכת והאלקטרוניקה, שנגרמה ע"י הגידול בביקוש הבטחוני, עלתה תפוקת ענף הכימיה כתוצאה מגיאות בשוקי היצוא, וחל גידול בתפוקת ענף ההלבשה, בעקבות גידול הביקוש המקומי, לרבות הצריכה הצבאית. ההאטה בענף השירותים מבטאת את ההאטה והירידה בתיירות בעקבות המצב הבטחוני והשפל הפוקד ענף זה בעולם כולו.

התוצר החקלאי גדל השנה בשיעור רב, לאחר שאשתקד הוא ירד. התפתחות זו מוסברת במידה רבה ע"י התנאים האקלימיים שהיו נוחים השנה, בעוד שבשנה שעברה סבלה החקלאות מפגעי בצורת וקרה (התפתחות זו מסיבירה חלקית את העלייה בפריזון למועסק בענפי המשק).

3. ההכנסות והצריכה הפרטית

ההכנסה הלאומית גדלה בשנת 1974 ב-43.4 אחוזים לעומת 30 אחוזים בשנת 1973. לנפש, זוהי עלייה של 39 אחוזים בהשוואה ל-25 אחוזים בהשוואה ל-25 אחוזים בשנה שקדמה.

ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה מכל המקורות (בניכוי מסים ומלוות חובה), גדלה ב-39 אחוזים, שהם 35 אחוזים לנפש. הפרש זה הוא בעיקר לרגל הגידול במלוות חובה נטו, בשיעור של כ-90 אחוזים. בהתחשב בעלייה הממוצעת שחלה במחירי הצריכה, זוהי ירידה של כ-5 אחוזים בהכנסה הריאלית לנפש, לעומת שנת 1973 כולה ושל כ-2.5 אחוזים לעומת חשעת החודשים הראשונים של 1973. על אף הירידה בהכנסה הריאלית לנפש, עלתה הצריכה הריאלית לנפש בשיעור של 5.5 אחוזים בקירוב, לאחר שבשנת 1973 היא

עלתה כ-5 אחוזים. ההבדל בין שתי השנים הוא, שבשנת 1973 התרחשה העלייה בצריכה במקביל לעלייה דומה בהכנסה הריאלית.

הגידול בצריכה הפרטית ב-1974 עלה איפוא באופן בולט על עליית ההכנסות. כתוצאה מהתנהגות זו ירד שיעור החיסכון הגולמי הפרטי מכל המקורות (בניכוי מלוות חובה) מ-36.1 אחוזים ל-30.1 אחוזים. זהו מפנה בולט, לאחר שמאז המיתון של שנת 1967 ועד 1973 ניכרה עלייה בשיעור החיסכון. אין ספק שהציפיות לעליית מחירים הן הגורם העיקרי לעלייה זו בנטיה לצרוך.

עיקר העלייה המהירה בצריכה התרחש במחצית הראשונה של השנה. כאמור, בנוסף להתאוששות המהירה בפעילות הכלכלית ובהכנסות, לאחר הירידה בתקופת המלחמה הוגבר הביקוש לצריכה ע"י ציפיות למסים, לעליית מחירים ולפיחות. בתקופה זו חלה עלייה בולטת ברכישת מכוניות ומוצרים בני קיימא אחרים. גלי קניות אלה פחתו בסוף השנה.

4. הצריכה הציבורית

בצריכה הציבורית חל בשנת 1974 גידול ריאלי בשיעור של כ-3 אחוזים. זאת לאחר עלייה בשיעור של 45 אחוזים בשנת 1973. חלק ניכר מגידול זה התרכז ברבע האחרון של השנה לרגל המלחמה. בהשוואה ל-9 החודשים הראשונים של שנת 1973 עלתה הצריכה הציבורית בשיעור של כ-50 אחוזים.

בצריכה הציבורית האזרחית חל גידול בשיעור של כ-4 אחוזים. חלה עלייה של 4.5 אחוזים בשכר הריאלי וכ-4 אחוזים בקניות האזרחיות.

בצריכה הבטחונית הריאלית חל גידול בשיעור של כ-3 אחוזים, זאת לאחר ירידה ריאלית בשיעור של כ-16 אחוזים ביבוא הבטחוני הישיר ועלייה בשיעור של 23 אחוזים בקניות המקומיות של מערכת הבטחון. בהשוואה ל-9 החודשים הראשונים של שנת 1973 (במונחים שנתיים) עלו הקניות המקומיות של מערכת הבטחון בשיעור של 59 אחוזים.

בהוצאה במט"ח על היבוא הבטחוני הישיר חלה ירידה של 50 מיליון דולר, והוא הסתכם ב-1,200 מיליון דולר. יבוא זה הוא כפול מהיבוא ב-9 חודשי 1973 (במונחים שנתיים).

חלקה של סך הצריכה הציבורית במקורות עמד בשנת 1974 על רמה דומה לזו של 1973 — 24.5 אחוזים. חלק הצריכה הציבורית המקומית מן המקורות, למעט היבוא הבטחוני ואניות ומטוסים, עלה מ-17 אחוזים ב-1973 לכ-18.5 אחוזים ב-1974.

5. ההשקעות

ההשקעות בשנת 1974 היו במגמת האטה. ההשקעה המקומית (למעט אניות ומטוסים עלתה באופן ריאלי ב-3 אחוזים על זו של 1973, בהשוואה לגידול של כ-7 אחוזים בשנת 1973. בולטת האטת ההשקעות בריוור, שכמעט ולא עלו. הדבר משקף ירידה בבנייה הפרטית ועלייה בבנייה הציבורית, לרגל הציפיות לעלייה מוגברת מחו"ל. התחלות הבנייה הפרטית כ-12 הערים הגדולות היו במגמת צמצום מאז הרבע השלישי של 1973, ורק ברבע האחרון של 1974 הן עלו על רמת ההתחלות ברבע האחרון של 1973, שכמובן היה נמוך במיוחד עקב השפעת המלחמה.

ההשקעות בענפי המשק הואטו בעקבות צמצום השקעות ציבוריות ותקציביות כגון: כבישים ושדות תעופה, דואר, קווי נפט, מים, אך גם בהשקעות הפרטיות היתה האטה, וקרוב לוודאי אף ירידה, בעקבות הציפיות להאטת הגידול בביקושים במשק ואי הוודאות ששררה ביחס להתפתחויות הצפויות. הגלים הספוקולטיביים עקב הציפיות לפיחות גרמו להגדלת המלאי של סחורות מיוצאות. כמובן תרמה לגידול המלאי הפעילות בבנייה, שגרמה להצטברות של חומרי גלם.

6. התעסוקה והשכר

בשנת 1974 חלה האטה בגידול האוכלוסייה בכלל, ובאוכלוסייה בגיל העבודה בפרט. האוכלוסייה בגיל

העבודה עלתה ב־3.0 אחוזים בלבד לעומת 3.4 ו־3.6 אחוזים בהתאמה ב־1972 וב־1973. נוסף על גורם זה הואט הגידול בכוח העבודה עקב ירידה בשיעור ההשתתפות של גברים, מ־68.8 אחוזים ברביע השלישי של שנת 1973 ל־65.0 אחוזים באותו רביע בשנת 1974. אין עדיין הסבר מניח את הדעת לתופעה זו, המתרכזת בעיקר בגילי 18-24, והיא קשורה כנראה בחלקה במגמת הגדלת הגיוס לצבא הקבע והגדלת אפשרויות הלימוד למשחררי הצבא, לרבות אנשי המילואים, ששרתו במלחמת יום הכיפורים ולאחריה. האטט גידול האוכלוסייה מוסכרת בצמצום העלייה ובהגברת היציאה מהארץ, כך ש"מאזן" ההגירה, נטו, הוסיף עשרת אלפי תושבים בלבד, לעומת 42,000 בכל אחת מהשנים שקדמו.

על אף האטט הגידול בכוח העבודה, גדל במידת מה שיעור האבטלה. אחוז הבלתי מועסקים מתוך כוח העבודה עלה מ־2.6 אחוזים בממוצע בשנת 1973, ל־3.0 אחוזים בשנת 1974. הפרש זה בשיעור הבלתי מועסקים הוא תוצאה מעלייה במחצית השנייה של 1973 ותחילת 1974, ואילו במרוצת 1974 הוא היה יציב, תוך נטייה לירידת מה. התפתחות זו משקפת את האטט הגידול בכיקוש לעובדים, כתוצאה ממדיניות הממשלה והציפיות של הציבור, ובמיוחד נותני העבודה, להאטת הפעילות הכלכלית. מספר המועסקים עלה אך במעט (0.6 אחוזים) ובתשומת העבודה, למעט המשרתים במילואים, חלה בוודאות ירידה. הנתונים הסטטיסטיים מראים על עלייה מהירה שחלה בשנה זו בתוצר ליחידת עבודה — התפתחות שבדרך כלל איננה צפויה כאשר יש מגמת האטה בכיקוש. מכל מקום, השנה היתה בולטת באחוז נעדרים גבוה מבין המועסקים, עקב שירות במילואים, במיוחד ברבע הראשון של 1974. בנתוני לשכות העבודה לא אובחנה בשנת 1974 מגמה מובהקת של גידול באבטלה. הממוצע היומי של המובטלים, מספר דורשי העבודה וההזמנות לעובדים (וכן דורשי עבודה שלא הופנו וההזמנות שלא סופקו) לא הראו במשך השנה על שינוי משמעותי. יש לציין שמספר העובדים מהשטחים בישראל, גדל. ניתן איפוא, לומר שהגידול האיטי בהיצע העבודה מזה, וההאטה בגידול הכיקוש לעבודה, מזה, התבטאו במצב יציב פחות או יותר של שוק העבודה ברמה גבוהה של תעסוקה מלאה, והציפיות לצמצום בתעסוקת היתר לא התממשו.

בשכר לשכיר חלה עלייה ממוצעת של כ־36 אחוזים בשנת 1974 בהשוואה לעלייה ממוצעת של כ־26 אחוזים בשנת 1973. המרכיב החשוב ביותר בעלית השכר בשנת 1974 היו ללא ספק תוספות היוקר שתרמו כמחצית מעליית השכר בשנה זו. שנת 1974 היתה שנה יוצאת דופן הן מבחינת גובה תוספות היוקר והן מבחינת תכניות התשלום שלהן. ארבע פעמים שולמה תוספת יוקר בשנת 1974 לעומת פעם אחת ער פעמיים כנהוג בשנים שעברו. הסיבה לכך היתה כמובן ההחשה באינפלציה ועמדתה התקיפה של ההסתדרות. בינואר 1974 שולמה תוספת יוקר בשיעור של כ־15 נקודות, בפברואר שולמה מקדמה של תוספת יוקר בשיעור של 6 נקודות, ביולי שולמה תוספת יוקר של כ־21 נקודות וברצמבר שולמו 30 נקודות נוספות. תקרת שכר היסוד המשמש כבסיס לתשלום תוספת היוקר הועלתה בחודש יולי מ־700 ל־1,000 ל"י שכר יסוד. בעקבות הפיחות הועלתה שאלת עיקור השפעתו מתוספת היוקר. במו"מ בין ההסתדרות להתאחדות בעלי התעשייה הוסכם על תשלום חד־פעמי, או הקדמה של תוספת היוקר לחודש דצמבר (כאמור בשיעור של 30 נקודות ער למקסימום של 200 ל"י) ללא תשלום ההוצאות הנלוות ע"י המעבידים; ואילו לגבי תוספת היוקר שמועדה חל בינואר 1975 הוסכם על תשלום של 30 נקודות שהן במספר נקודות פחות מהנובע מהחישוב הרגיל. התשלום של 30 הנקודות יהיה כרלקמן: 200 ל"י כמזומנים וכל סכום שמעל לכך ישולם באג"ח ממסלחות צמודות, לתקופה של 5 שנים, בריבית של 3 אחוזים.

7. המחירים

מגמת האינפלציה המואצת היתה אחד המאפיינים הכלכליים הבולטים של השנה. מדרד המחירים לצרכן היה גבוה, כממוצע שנתי, כ־40 אחוזים משהיה בשנת 1973. כמרוצת השנה, בין ינואר לדצמבר 1974, הוא עלה ב־56 אחוזים. קצב עלייה זה הוא ללא תקרים בארץ, והוא בשיעור כפול מזה של עליית המחירים בשנה הקודמת. שאף בה הוכפל קצב עליית המחירים לעומת שנת 1972. מגמת העלייה התלולה במחירים השתקפה גם במחירים הסיטוניים של התפוקה התעשייתית שעלו ב־52 אחוזים בממוצע שנתי, ומחירי התשומה בחקלאות שעלו ב־55 אחוזים.

התפתחות במשך השנה לא היתה אחידה: ברבע הראשון עלו המחירים בשיעור של 15 אחוזים וברבע

האחרון כ-24 אחוזים, ואילו בשני הרבעים שבאמצע השנה הם עלו כ-6-4 אחוזים לרביע. מהלך זה מבטא במידה רבה את השפעת מדיניות הממשלה במסגרת צמצום סובסידיות והעלאת תעריפים ומסי עקיפין בחודשים פברואר-יוני (בשיעור קטן יותר) וכן כמשולב עם הפיחות, כחודש נובמבר, שאף הוא תרם להעלאה ניכרת של המחירים בסוף השנה. חלק זה מעליית המחירים שנגרם במישורין ע"י מדיניות הממשלה, תרם לספיגת עודפי ביקוש. אלמלא כן, היתה מתרחשת הרעה גדולה יותר במאזן התשלומים וכן עליות מחירים עקב לחצי ביקוש. עדות מסייעת לכך ניתן למצוא בשיעור עליית מחיריהם של המוצרים החופשיים מפיקוח בחודשים שבאמצע השנה כ-2 אחוזים לחודש לערך. שלא כמו בשנת 1973, בה היה להתייקרות היבוא, ובעיקר הדלק, משקל חשוב בגרימת עליית המחירים במשך השנה, הרי עליית מחירי היבוא כמרוצת שנת 1974, במונחי מט"ח, היתה איטית מזו של 1973 ומילאה תפקיד קטן יותר, אם גם לא מבוטל בעליית המחירים המהירה במשק³. נראה שהגורמים הנוכחים — מדיניות הממשלה והתייקרות היבוא יש בהם כדי להסביר לפחות כמחצית מעליית המחירים השנתית.

פרק ב: המדיניות הכלכלית והחברתית לשנת 1975

1. יעדי המדיניות הכלכלית

בפני המשק והחברה הישראליים יעמדו בשנת 1975 ובשנים שלאחריה חמש בעיות מרכזיות, והן:

- (1) הצורך להמשיך בהתעצמות הביטחונית;
  - (2) חומרת מצב מאזן התשלומים;
  - (3) הלחצים האינפלציוניים;
  - (4) הצורך להיערך לקליטת עלייה גדולה בשנים הבאות;
  - (5) הצורך להמשיך בקידומן של השכבות בעלות הכנסה נמוכה;
- בעיות אלה מנציבות את המטרות המרכזיות של המדיניות הכלכלית-חברתית, לשנים הבאות:
- (1) שיפור מאזן התשלומים;
  - (2) ריסון הלחצים האינפלציוניים;
  - (3) חזרה לצמיחה מהירה של המשק, תוך חתירה לתעסוקה מלאה ומניעת אבטלה או תעסוקת יתר.
- לשנת 1975 הציבה לעצמה המדיניות הכלכלית את היעדים המידיים, כדלהלן:
- (1) הפניית מקורות מספיקים לביטחון — דבר, המחייב הורדת רמת הצריכה הפרטית והקפאת רמת הצריכה הציבורית;
  - (2) הבטחת המשך הגידול המהיר של היצוא;
  - (3) עצירת העלייה של היבוא;
  - (4) גיוס יבוא הון מספיק לשם שמירת העתודות של מטבע חוץ;
  - (5) ויסות רמת הפעילות הכלכלית, במגמה לצמצם את לחצי הביקוש במשק ולבטל את המצב של תעסוקת היתר;
  - (6) יתר סלקטיביות בהשקעות, תוך קידום השקעות הנחוצות להגברת פוטנציאל היצוא וליעול תהליך הייצור;
  - (7) הגדלת פרויקט הייצור ויעול השירותים לשם הגדלת כושר ההתחרות של המוצר הישראלי בשוקי חוץ ופנים;

³ מאידך גיסא, הרמה הממוצעת של מחירי היבוא סייף כ-1974 עלתה יותר מאשר זו של 1973, לרגל העלייה התלולה שהיתה במחצית השנייה של שנת 1973.

(8) הנהגת רפורמה יסודית במערכת המסים במגמה להגביר את הנכונות לעבוד ולהשקיע, ליעל את מערכת הגבייה ולהעמיד לרשות הממשלה כלים לגיוס ההכנסות נחוצות למימון התקציב;
(9) התאמת אורח החיים הפרטי והציבורי למתחייב ממצב המשק והמדינה;
נראה, שהמפנה שנסתמן ב-1974 במגמות ההתפתחות של המשק יודגש עוד יותר ב-1975 בתחומי הייצור, ההשקעות והתעסוקה. ייעשה מעקב שיטתי אחר ההתפתחויות כמשך השנה כמגמה לכרוך את מדרת התקרבותנו ליעדים ואת הצורך להפעיל אמצעי מדיניות נוספים, או להרפות את האמצעים שננקטו.

2. המדיניות התקציבית

(1) המדיניות התקציבית תהיה מכשיר עיקרי לריסון הלחצים האינפלציוניים במשק ולצמצום הגירעון במאזן התשלומים. ריסון ההוצאה הציבורית המקומית יגרום לצמצום הפעילות במשק, ולהאטת קצב הגידול של ההכנסות. הספיגה באמצעות מערכת המסים תגרום לריסון ההכנסה הריאלית הפנויה והצריכה הפרטית. עם זאת, יתרום תקציב המדינה להמרצת היצוא, ואילו צמצום הביקושים יביא להאטה ביבוא.
(2) לעומת תקציב הוצאות בסך של 56.3 מיליארד ל"י, מגיע אומדן ההכנסות ל-54.8 מיליארד ל"י. כלומר, עודף ההוצאה על ההכנסה מתוכנן להיות בסדר גודל של כ-1.5 מיליארד ל"י.
(3) כנגד הזרמת נזילות מתוכננת של 1.5 מיליארד ל"י מצד התקציב צפויה בשנת 1975, כבשנת 1974, ספיגה של נזילות מהמשק. בעקבות הגירעון הצפוי במאזן התשלומים של הסקטור הפרטי, שיקנה יותר מטבע חוץ למימון היבוא משימכור מתוך תמורות היצוא והעברות ההון הפרטיות. ספיגה זו צפויה על אף אי שינוי ביתרות מטבע החוץ, שכן חלק מיבוא ההון שגייע למשק ב-1975 לא יומר ל"י.
כתוצאה משולבת של ההזרמה מצד הסקטור הציבורי, הספיגה הצפויה ע"י מאזן התשלומים של הסקטור הפרטי, והמדיניות המוניטרית המרסנת, צפוי בשנת 1975 גידול אמצעי תשלום, בשיעור שאינו חורג במידה ניכרת מהגידול הצפוי בתוצר במחירים שוטפים. מכאן שממדי ההזרמה של התקציב לא יגרמו ללחצים אינפלציוניים, שמקורם בעודפי נזילות במשק. מה גם שבעקבות האטה קצב הגידול הריאלי של הפעילות המשקית צפויה בשנת 1975 ירידה במהירות המחזור של הכסף, שהשפעתה על הביקוש הכספי כמוה כירידה באמצעי התשלום.
(4) בהתאם להרשאה של תקציב הביניים יוצאו ברביע הראשון של שנת התקציב רק 20 אחוזים מהתקציב המוצע, במקום חלק יחסי של 25 אחוזים. זאת כדי לצמצם את ממדי ההזרמה של התקציב ברביע זה, שבו מפגרות ההכנסות ממסים מסיבות עונתיות. לשם השגת הצמצום בהוצאות ברביע הראשון יידחו כל ההתחלות של פרויקטים חדשים בתקציב הפיתוח, וכן התחלת תכניות להרחבת שירותים. במסגרת זו יצומצם היקף התחלות בנייה ציבורית למגורים.
(5) כמשך השנה יוקפד שלא לחרוג ממסגרת התקציב, כן ייעשו מאמצים להתאים, ככל הניתן, את זרם ההוצאות כמשך השנה להתממשות החלק היחסי באומדן ההכנסות.
(6) המדיניות המוניטרית תכוון לסייע להשגת מטרות המדיניות הכלכלית על ידי ויסות האשראי.

א. מדיניות ההוצאות

(1) הצעת התקציב לשנת 1975 מסתכמת ב-56.3 מיליארד ל"י לעומת תקציב מקורי של 35.4 מיליארד ל"י ב-1974, ואומדן ביצוע בסך של 40,650 מיליארד ל"י לאותה שנה. תקציב 1975 גבוה איפוא ב-59 אחוזים לעומת התקציב המקורי של שנת 1974, וב-38 אחוזים לעומת אומדן הביצוע.
(2) תקציב הביטחון יסתכם ב-22 מיליארד ל"י, לעומת 16 מיליארד ל"י אומדן ביצוע לשנת 1974, גידול נומינלי בשיעור של 40 אחוזים. הוצאות הביטחון הישירות כמט"ח יסתכמו ב-11.4 מיליארד ל"י, שהן כ-1.65 מיליארד דולר לעומת 1.2 מיליארד דולר בשנה הקודמת. ההוצאות במטבע מקומי יסתכמו ב-10.6

מיליארד ל"י לעומת 8.2 מיליארד בשנה הקודמת. חלק ההוצאות המקומיות יהיה 48 אחוזים מסך תקציב הביטחון. תקציב זה יאפשר קיום ההיקף הריאלי של ההוצאות השוטפות של מערכת הביטחון וביצוע תכניות הרכש בחו"ל, אך יש בו האטה ריאלית ברכישות מהתעשייה המקומית ובבנייה.

(3) הצריכה הציבורית האזרחית תעמוד על הרמה של השנה התקציבית הקודמת, שמשמעותה ירידה בצריכה הציבורית הריאלית לנפש

לפי התקציב יהיו בשנת התקציב 1975 כ-84 אלף עובדי מדינה, עלייה של 600 משרות, שהן גידול של אחוז אחד לעומת השנה הקודמת. גידול זה במספר העובדים יהיה כולו כתוצאה מהרחבת שירותים לציבור. כנגד הגדלה זו יבוטלו משרות בלתי מאוישות ומשרות שתתפנינה במשך השנה.

(4) סך ההוצאות בתקציב הרגיל ובתקציב הפיתוח, של הממשלה והמוסדות הלאומיים, להשקעות ולמתן שירותים בתחום החברה, תסתכמה בשנת התקציב 1975 ב-19 מיליארד ל"י, מהן 13 מיליארד ל"י להוצאה שוטפת ו-6 מיליארד ל"י להשקעות לעומת 13.7 מיליארד ל"י אומדן הוצאה בפועל לשנת 1974. גידול זה, משמעותו גידול בהוצאה על שירותי חברה בשיעור של 39 אחוזים, לאחר גידול של 115 אחוזים בשנת 1974. סך ההוצאה לשירותי חברה מהווה 31 אחוזים מסך ההוצאות, כולל הוצאות הביטוח הלאומי, לעומת 30 אחוזים באומדן הביצוע של התקציב בשנת 1974.

(5) התקציב המיועד להשקעות יסתכם בסך של 6.4 מיליארד ל"י, לעומת 4.5 מיליארד ל"י באומדן הביצוע לשנת 1974, גידול בשיעור של 35 אחוזים, שהם גידול של כ-4 אחוזים במונחים ריאליים. ההשקעות האחרות מתקציב הפיתוח (למעט שייכון) יגדלו בשיעור של כ-13 אחוזים, שהם ירידה ריאלית בשיעור של כ-15 אחוזים.

(6) תקציב הפיתוח לבנייה למגורים יסתכם ב-3,770 מיליון ל"י, לעומת 2,300 מיליון ל"י באומדן הביצוע לשנת 1974, גידול נומינלי של 63 אחוזים וגידול ריאלי של 19 אחוזים. במסגרת פתרונות הפיתוח לבנייה מתוכננת התחלת בנייה של 30 אלף יחידות דיור וגמר של 29.6 אלף. מספר פתרונות הדיור בשנת התקציב הבאה יגיע ל-55.2 אלף, מזה 16.2 אלף יחידות דיור לעולים, 20.4 אלף יחידות דיור לבניה סוציאלית, בהתיישבות ובאזורי פיתוח ו-18.6 אלף לזוגות צעירים. במידה שתחזיות העלייה לא יתממשו, יופנה שייכון שיועד לבנייה לעולים ליצורים סוציאליים מועדפים אחרים.

(7) בתקציב 1975 כלולים 10.2 מיליארד ל"י לתשלום חובות, מזה 5.2 מיליארד ל"י לתשלום על חשבון קרן ו-5 מיליארד ל"י לתשלום ע"ח ריבית. בתקציב שנת 1974 נכללו תשלומים על חשבון החוב בסך של 7.1 מיליארד ל"י. מכלל תשלומי החובות בשנת 1975 יהיו 5.9 מיליארד ל"י במטבע ישראלי ו-43 מיליארד ל"י (שהן 720 מיליון דולר) במט"ח. חלק התשלומים על חשבון החוב (קרן וריבית) מסך התקציב יגדל מ-17.5 אחוזים ב-1974 ל-18.1 ב-1975.

(8) החזרי המסים ליצוא יגדלו בשנת 1974 בשיעור של 20 אחוזים ויגיעו ל-2.4 מיליארד ל"י, לעומת 2 מיליארד ב-1974.

(9) סך כל ההוצאות בסעיפי הוצאה שמידת הגמישות שלהם קטנה (כגון תשלום חובות, הוצאה לבטחון, גמלאות ותגמולים, סובסידיות ועידוד היצוא יסתכם ב-40.7 מיליארד ל"י, שהם 70.5 אחוזים מכלל ההוצאה. מכאן, שהסעיפים שיש להם מידת גמישות גדולה יחסית אינם עולים על 29 אחוזים מסך סעיפי ההוצאה בתקציב.

ב. מדיניות ההכנסות

(1) ההכנסות ממסים ומתשלומי חובה אחרים יגיעו, בשנת הכספים 1975, בהתאם לתקציב ל-32.7 מיליארד ל"י, לעומת 24.3 מיליארד ל"י בשנת הכספים 1974 — גידול של כ-35 אחוזים. ההכנסות ממסים ותשלומי חובה הן כדלהלן:

העלייה או הירידה					
1975 לעומת 1974	1974 לעומת 1973	1975 תחזית	1974 אומדן ביצוע	1973 למעשה	
	(אחוזים)		(מיליארדי ל"י)		
20	83	10.1	8.4	4.6	מס הכנסה
11	80	1.0	0.9	0.5	מסים ישירים אחרים
31	51	15.4	11.8	7.8	מסי הוצאה
..	—	2.0	—	—	מסים נוספים
35	64	28.5	21.1	12.9	סך כל המסים
28	65	3.6	2.8	1.7	מילואות חובה
50	100	0.6	0.4	0.2	ארנונה והכנסות אחרות
35	64	32.7	24.3	14.8	סך כל המסים ותשלומי החובה

(2) במסגרת המדיניות הכלכלית בשנת 1974 הוטלו מסים והועלו מילואות חובה, שביטויים המלא יהיה רק בהכנסות של שנת 1975: מס מימון רכש חד פעמי על נכסי דלא ניירי, רכב ונכסים חקלאיים, שישולם בשלושה תשלומים שנתיים בשיעור של 0.8 — 1.7 אחוזים לשנה. הגרלת מילואה חיסכון על המעסיקים לשיעור של 4.75 אחוזים, במקום 2.5 אחוזים, הגרלת מילואה מלחמה על יחידים ב-5.25 אחוזים מההכנסה הרגילה החייבת במס. הגרלת מילואה מלחמה על חברות ב-3 אחוזים (מ-9 ל-12 אחוזים), והטלת מילואה מלחמה על שבח מקרקעין ב-3 אחוזים מהשבח. כמו כן הועלה הניכוי במקור אצל ספקי הממשלה מ-5 ל-7.5 אחוזים.

(3) עם פחות הל"י ב-10 בנובמבר 1974, ל-6 ל"י לדולר במקום 4.20 ל"י לדולר, הורד ההיטל על היבוא מ-35 ל-15 אחוזים. כמו כן, ננקטו הצעדים שלהלן: הועלו שיעורי המכס ומס הקנייה על מספר מוצרי מותרות ב-10 אחוזים; נאסר זמנית לייבא מספר מוצרי מותרות; מס נסיעות חוץ הועלה מ-10 ל-15 אחוזים ממחיר הכרטיס; הועלה מס הנסיעות הקצוב מ-600 ל"י ל-750 ל"י, וכן צומצמה רשימת הגורמים, שנהנו מפטור מלא או חלקי ממס הנסיעות; מס שירותים על בנקים וחברות ביטוח הועלה מ-3.5 ל-5 אחוזים; מס רווחי הון הועלה מ-40 ל-50 אחוזים, והניכוי במקור מדיבדינדים הועלה מ-30 ל-35 אחוזים.

(4) ייעשה להנהגת רפורמה כוללת במערכת המסים, על יסוד העקרונות שקבעה ועדת אשר. בגלל צורכי המימון הגדולים של התקציב אינה צפויה הקטנה של נטל המסים הכולל בעקבות הרפורמה. אולם היא תביא להקלה ניכרת של תחושת הנטל בכך שירדו השיעורים השוליים של המסים הישירים ומילואות החובה. בדצמבר 1974 מונחה ועדת מומחים, לבדיקת מערכת המסים, השכר וההכנסות. ועדה זו נתבקשה לעבד ולהגיש לממשלה הצעה מפורטת לשיטת המסוי, תוך מגמה להבטיח ככל האפשר השגת המטרות האלה:

א. הבטחת ההכנסות הנחוצות לממון התקציב;

ב. חלוקה צודקת של ההכנסה במשק;

ג. צמצום העיותים במסים ובשכר והשפעותיהם השליליות על פרויקט הייצור ועל מוסר המסים;

ד. הרחבת בסיס המס, והגברת יעילות הגבייה;

ה. הורדת השיעורים השוליים של מס ההכנסה ומילואות החובה.

(5) בשנת 1975 יונהג מס ערך מוסף. בכך יעמוד לרשות הממשלה מכשיר מסוי מרכזי, אשר יחליף חלק מהמסים הישירים והעקיפים הקיימים, ויתאים את מערכת המסים למתחייב מיחסינו עם השוק המשותף. היקף הספיגה של המס נטו ייקבע בהתאם למצב המשק בעת הנהגתו.

(6) יימשכו הצעדים להעמקת הגבייה וליעולה, במגמה להתקרב לגביית מס אמת. תשומת לב מיוחדת

תינתן ליעול הגבייה מעצמאיים. במסגרת זו ייעשו הפעולות האלה:

- א. ייעול פעולות הגבייה על ידי הוספת כוח אדם מקצועי לביקורת הרו"חות של העצמאיים ושל חברות, מתן תשומת לב מיוחדת לנישומים גדולים והגברת ניצול המחשב לצורכי ביקורת ומעקב.
- ב. הקפדת יתר על ניהול הנהלת חשבונות מסודרת, והרחבה הדרגתית ושיטתית של מסגרת העסקים המחויבים לנהל חשבונות. יוטל קנס של 10 אחוזים על אי ניהול ספרים בידי המחויבים לנהלם.
- ג. הרחבת המסגרת של ניכוי מס הכנסה במקור מקבלנים, יצרנים וספקים של סחורות ושירותים למערכת הביטחון ולגורמים ממשלתיים אחרים. הניכוי במקור הוא בשיעור של 7.5 אחוזים מהמחזור מאז אפריל 1974 לעומת 5 אחוזים לפני כן.
- ד. בהתאם לתיקון בחוק, אשר התקבל לאחרונה בכנסת, הוחמרו העונשים והקנסות, המוטלים על אי תשלום מס, ועל גירעון במס בין ההצהרה לבין השומה הסופית.
- ה. בתקציב נלקחו בחשבון הכנסות מהנפקה של איגרות חוב ממשלתיות ומבנקים בסך 5,200 מיליון ל"י. זאת לעומת אומדן הצעת התקציב המקורית של השנה הקודמת בסך 4,300 מיליון ל"י, אשר הופחת במשך השנה לסך 3,500 מיליון ל"י, לאחר שנתגלו קשיים במכירת האמיסיות, בגלל הידרדה בנזילות המשק. נוסף על האמיסיות התקציביות יונפקו אג"ח אחרות של בנקים, רשויות מקומיות וחברות, בסך של כ-3 מיליארד ל"י לעומת 2.7 מיליארד ל"י בשנה הקודמת. כמחצית מהנפקות אלה מיועדת למימון שיכון, והמחצית השנייה תהיה מקור להלוואות מכוונות לענפי המשק.
- ו. בתקציב נלקחה בחשבון הכנסה במטבע חוץ, בסך של 2.2 מיליארד דולר, מזה 1.7 מיליארד דולר מענק והלוואות סיוע בטחוני וכלכלי של ממשלת ארה"ב ו-300 מיליון דולר מלווה הפיתוח.

3. המדיניות המוניטרית

מדיניות תקציבית ומדיניות מוניטרית מרסנות יהיו האמצעי שבעזרתו תימנע התרחבות מוניטרית מופרזת.

- (1) המדיניות המוניטרית שינקוט בנק ישראל בשנת 1975 מכוונת לסייע בריסון הפעילות הכלכלית ובשינוי בהרכב השימושים שעושה המשק במקורות העומדים לרשותו. בתקופה שאחרי הפיחות נעשו סידורים להרחבת האשראי המוכוון למטרות בעלות עדיפות משקית בעיקר לענפי היצוא, לתעשייה ולחקלאות, אף כי המשמעות המוניטרית של פעולות אלה היא הזרמת נזילות בהיקף נרחב.
- (2) בעקבות ההזרמה הצפויה בשנת 1975 מצד תקציב המדינה ומצד הרחבת האשראי המוכוון יהיה צורך לנקוט מדיניות שתגביל את הרחבת האשראי לציבור ותספוג חלק מהנזילות, שהוזרמה מהמקורות הנזכרים לעיל. כל זאת באמצעות כלי המדיניות הקיימים והוספת כלים חדשים.

4. מדיניות מאזן התשלומים

א. מדיניות היצוא

- (1) הממשלה רואה בקידום היצוא יעד מרכזי של המדיניות הכלכלית. היצוא אמור לתרום תרומה עיקרית לצמצום הגירעון השוטף במאזן התשלומים. יינקטו הצעדים הנחוצים לקיום רווחיות של היצוא ואף להגדילה, כך שמוצרים ושירותים נוספים ייכנסו למעגל היצוא. זאת לאחר שהרווחיות הממוצעת של היצוא, ברבע הראשון של 1975 היתה גבוהה ב-13 אחוזים בקירוב, לעומת רווחיותו הממוצעת בשנת 1974, כתוצאה מהפיחות והגדלת התמריץ בינואר 1975.

(2) עם פיחות ה"י בנובמבר 1974 נקבע שער חליפין של 6 ל"י לדולר. נוסף על כך ניתן ליצוא סחורות החוזר ממסים בשיעור של 1.23 עד 1.64 ל"י לדולר, בהתאם לשיעור הערך המוסף. זאת, לעומת שער חליפין של 4.20 ל"י לדולר והחזר מסים בשיעור ממוצע של 1.68 עד 1.84 ל"י לדולר לפני הפיחות. התמורה לדולר מוסף גדלה מ-6.25 ל"י ל-8 ל"י — עלייה בשיעור של כ-28 אחוזים. להלן החוזרי המסים העקיפים ליצור, לפי קבוצות ערך מוסף עיקריות:

קבוצת ערך מוסף באחוזים	35-25	45-36	55-46	65-56	66
החזר מסים עקיפים (בל"י)	1.23	1.34	1.45	1.56	1.64

התקציב להחזרי מסים ליצוא בשנת 1975 הוא בסך של 2.4 מיליארד ל"י לעומת 2 מיליארד ל"י בשנה הקודמת.

(3) המדיניות המכוונת לויסות רמת הפעילות במשק תגרום לשחרור עובדים וגורמי ייצור אחרים מענפים ומפעלים מצטמקים. עובדים אלה יעמדו לרשות תעשיות היצוא המתרחבות. ייעשו פעולות מיוחדות של הכשרה והסבה מקצועית ופעולות להגברת ניידות העובדים כדי לורז תהליך זה ככל שניתן.

(4) ריסון הביקושים המקומיים, ובעיקר הביקוש לצריכה פרטית, יצמצם את התחרות הביקושים המקומיים על מוצרי היצוא.

(5) הגדלת היצוא תמשיך להיות אחד הקריטריונים העיקריים של המדיניות לעידוד השקעות.

(6) יובטח האשראי המוכווני למימון היצוא על כל שלביו.

(7) המו"מ לחתימת הסכם להקמת אזור סחר חופשי עם השוק המשותף הסתיים. הסכם זה יבטיח פתיחת השוק ליצוא ישראלי בתנאי תחרות שווים. ייעשו מאמצים להשיג אותה מטרה בשווקים חשובים אחרים, כולל השתתפות במו"מ המולטילטרלי להורדת מכסים במסגרת גאט"ט.

בהתאם להסכם עם השוק המשותף, יופחתו המכסים על מוצרי תעשייה עיקריים המיוצאים מישראל ב-60 אחוזים מיד עם הפעלת ההסכם. שנה לאחר מכן יופחתו מכסים אלה ב-20 אחוזים נוספים, ועד יולי 1977 יבוטלו המכסים כליל. כן יוגדלו הנחות המכס על יבוא פרי הדר עד 80 אחוזים ויוגדלו בשעורים ניכרים הנחות במכס לתוצרת חקלאית אחרת מישראל. המכסות הקיימות לגבי היבוא מישראל של מוצרי תעשייה אחרים יוגדלו מדי שנה ב-5 אחוזים עד שיבוטלו כליל בסוף שנת 1979.

ינוהל מו"מ עם השוק המשותף, כהשלמה להסכם הנ"ל, שלפיו יורחב היקף שיתוף הפעולה התעשייתי, הפיננסי, המדעי והטכנולוגי בין ישראל לארצות השוק. במסגרת זו יינתן עידוד להשקעות מארצות השוק לישראל.

ב. מדיניות היבוא

(1) ייקור היבוא כתוצאה מהפיחות בנובמבר 1974 יגרום לצמצומו. בעקבות פיחות ה"י ל-6 ל"י לדולר בתוספת היטל בשיעור 15 אחוזים עלה השער ליבוא סחורות ל-6.90 ל"י לדולר. זאת, לעומת 5.67 ל"י לדולר לפני הפיחות. השער, כולל ההיטל, עלה איפוא בשיעור 22 אחוזים. השער האפקטיבי של יבוא סחורות ושירותים (כולל ההיטל והמסים על היבוא) עלה לאחר הפיחות ל-7.20 ל"י לדולר, לעומת 5.57 לפני כן — עלייה בשיעור 29 אחוזים.

(2) ייקור הרלק וייקור מוצרי יבוא חיוניים אחרים עם הצמצום של התמיכות במחיריהן יתרמו לצמצום היבוא.

(3) המדיניות הכלכלית, המכוונת לריסון הביקושים הכוללים במשק, תגרום לריסון הביקוש לסחורות ולתשומות מיבוא.

(4) איסור יבוא של שורת מוצרי מותרות במשך 6 חודשים וכן העלאת מכסים ומסים על היבוא של מספר מוצרי מותרות נוספים, יתרמו גם הם להאטת קצב הגידול של היבוא.

(5) יימשך העידוד להחלפת יבוא בייצור מקומי, תוך העמקת הייצור המקומי. זאת בתנאים של מחיר סביר לדולר נחסף והגנת מכס המותאמת לתכנית החשיפה. תינתן עדיפות להחלפת יבוא בתחום הצריכה הבטחונית. יינתן עידוד להשקעות שייצורן מיועד להחלפת יבוא.

(6) תימשך חובת ההפקדה על סחורות יבוא, ששיעור המכס עלייהן גבוה מ-40 אחוזים, בשיעור של 20 אחוזים מערך היבוא. חובת הפקדה תופשר במשך השנה, בהתחשב במדיניות המוניטרית הכוללת,

ובהתחייבויותינו הבין-לאומיות. הפקדות אלה יספגו מהיבואנים סך של כ-30 מיליון ל"י לחודש. (7) בהתאם להסכם עם השוק המשותף, יבוטלו באופן הדרגתי, עד לשנת 1980, המכסים על 60 אחוזים של היבוא מארצות השוק לישראל, ועל יתר היבוא מארצות השוק יבוטלו המכסים עד 1985 עם אפשרות להארכה עד 1989. לעומת זאת מאפשר ההסכם להעלות עד לשנת 1983 מכס בשיעור של 20 אחוזים, לשם הגנה על תעשיות ינוקא, ובתנאי שהיקף תעשיות אלה לא יעלה על 10 אחוזים מהיקף יבוא הסחורות מהשוק. (8) תימשך החשיפה ההדרגתית של היבוא, על ידי הורדת המכסים, במסגרת ההתחייבויות שקיבלה על עצמה הממשלה בהסכמים בין-לאומיים. מדיניות החשיפה מכוונת לקרב את שער ההגנה על הייצור המקומי לשער האפקטיבי של הערך המוסף ביצוא. החשיפה תסייע לפיתוח ענפים ומפעלים בעלי כושר עמידה בהתחרות בין-לאומית, ותתרום לריסון עליית המחירים המקומית ולשיפור איכות המוצרים. (9) תזורז החקיקה של חוק נגד היצף, המכוון למנוע הצפת השוק במוצרי יבוא כתנאים של התחרות בלתי הוגנת.

ג. מדיניות יבוא ההון

(1) המדיניות תהיה מכוונת להבטיח יבוא הון בממדים הנחוצים למימון הגירעון הצפוי במאזן השוטף. זאת במגמה למנוע ירידה של עתודות מטבע החוץ של המדינה.
(2) ייעשו מאמצים להגברת גיוס הון ממקורות יהודיים, במסגרת מפעל איגרות מילווה הפיתוח והמגבית המאוחדת.
(3) יימשכו הפעולות להבטחת מימון הרכש הביטחוני בידי ממשלת ארה"ב, בצורת מענקים ומילווה בתנאים נוחים.
(4) ייעשה להמשך הסיוע הכלכלי הניתן לישראל מצד ממשלות ידידותיות.
(5) יימשך עידוד ההשקעות מחו"ל.
(6) יימשך העידוד הניתן לתושבי חוץ להפקיד כספים בבנקים ישראליים. ייעשה להרחבת קווי האשראי של בנקים ישראלים בבנקים בחו"ל.
(7) היבואנים יודרכו לנצל אפשרויות של מימון היבוא ע"י אשראי בתנאים סבירים ויכוונו להעדיף יבוא המעמיד לרשות ישראל הסדרי אשראי לטווח ארוך וברכיב נמוכה, יחסית.
(8) יינתנו אישורים לאשראי ספקים ליבוא ציוד, כאשר תקופת האשראי הממוצעת היא של 3 שנים לפחות, וכאשר שער הריבית אינו עולה על שער האירודולר ביותר מאחוז ורבע.
(9) יוגבר הפיקוח על העברת התקבולים במטבע חוץ מתמורות יצוא ומעברות הון ועל ניצול ההקצבות הנתנות ליבואנים ולאחרים.
(10) יימשך העידוד הניתן ליבוא בתנאי קונסיגנציה, לשם הבטחת מלאים של חומרי גלם לשעת חירום וסחורות חיוניות. ב-1974 הגיע היקף היבוא בקונסיגנציה לכרי 160 מיליון דולר.

5. מדיניות ההשקעות

(1) עידוד ההשקעות ובמיוחד השקעות פרטיות כענפי התעשייה השונים, ובעיקר בתעשיות היצוא ובאזורים מועדפים, הוא מדיניות ארוכת טווח. על כן יימשך מתן עידוד להשקעות אלה גם במסגרת מדיניות הריסון הכללית כדי להבטיח את המשך הגידול של הייצור והיצוא. עם זאת, תוגבר מידת הברירה באישור תכניות ההשקעות, כך שההטבות תאושרנה בעיקר לתכניות השקעה העומדות במבחני העדיפויות, כגון: טכנולוגיה מתקדמת, כושר יצוא, ומבנה הון נאות.
בדרך כלל, לא ינתן אישור למפעלים כענפים אשר אינם עומדים בקריטריונים דלעיל, והנהגים מהגנה גבוהה יחסית.
(2) ויסות הפעילות המשקית בטווח הקצר ייעשה בעיקר ע"י התאמת היקף ההשקעות הציבוריות, הממומנות מתקציב הפיתוח. תקציב הפיתוח מועדף למימון הלוואות פיתוח בהשקעות כענפי המשק (למעט בנייה) סך של 2,228 מיליון ל"י. שהן ירידה ריאליית בשיעור 14 אחוזים, לעומת השנה הקודמת. אם יתברר

במשך השנה, שרמת הפעילות המשקית והיקף ההשקעות אינם מאפשרים השגת היעדים שאומצו, יינקטו צעדים לרבות צעדים תקציביים, שיתחייבו מהמצב.

(3) יימשך מתן עדיפות להשקעות באזורי פיתוח, כמה שנוגע לגודל המענק, לשיעור ההלוואה מההשקעה ולתנאיה. ל-7 עיירות פיתוח במצב מצוקה, תינתנה הטבות מיוחדות: תאפשר הענקה של מעמד של מפעל מאושר, כלי להתנות את הדבר בתנאי יצוא, יוגדל הסיוע בהון חוזר, יינתנו הלוואות שיכון בתנאים נוחים למשפחות שיעברו לעיירות פיתוח, ותינתן עדיפות בניית תשתית תעשייתית וחברתית.

(4) יינתן עידוד מיוחד לתעשיות עתירות ידע, גם על ידי הגרלת שיעור הלוואות הפיתוח ויינתן עידוד לחברות המשכירות ציוד לחברות מאושרות ומוכרות, ע"י החלת ההטבות הניתנות במסגרת חוק עידוד השקעות הון גם על השקעות כאלה.

(5) מונחה ועדה בינמשרדית לבדיקת החוק לעידוד השקעות הון ושל האפקטיביות של התמריצים, במגמה להתאימו לתנאים השוררים כיום במשק. בינתיים מוצע להאריך את תוקף הסעיף הדרן במחן מענקים למשקיעים בחוק לעידוד השקעות הון.

6. מדיניות כוח אדם ותעסוקה

(1) המדיניות בתחום התעסוקה תחתור למצב של תעסוקה מלאה תוך ביטול המצב של תעסוקת יתר. המדיניות תהיה מכוונת להבטיח ניירות של עובדים מתעשיות מצטמצמות לתעשיות יצוא, לתעשייה הביטחונית ולתעשיות מחליפות יבוא. אם ייווצרו בתהליך שידוד מבנה היצור כיסי אבטלה זמניים ייעשה, ככל הניתן, לצמצום היקפם וחיסולם בהקדם.

(2) משרדי הממשלה, בשיתוף עם ההסתדרות ועם ארגוני המעסיקים, ייערכו לאפשרות של היווצרות כיסי אבטלה זמניים. לצורך זה מופעלים מטה תעסוקה מרכזי ו-15 מטות תעסוקה אזוריים. מטות אלה, ירכזו מידע מעורכן על מצב התעסוקה באזורים השונים, במגמה לאתר במקדם מוקדי אבטלה אפשריים. המטות יתאמו את הפעולה בין הגורמים השונים, המטפלים ביצירת מקומות עבודה אלטרנטיביים ובין אלה המטפלים במובטלים.

(3) יוגברו פעולות הייעוץ, ההכוונה וההסבה המקצועית, כדי לסייע לעובדים הנפלטם, או שקיימת לגביהם סכנת היפלטות מענפים וממקצועות, שבהם יורדת הפעילות, למקצועות וענפים העשויים לקלוט עובדים נוספים.

(4) ייעשו סידורים להקלת הניידות של עובדים מעיסוק אחד למשנהו באותו מפעל, וממקום עבודה אחד למשנהו, זאת על ידי הגברת הפעולות להכשרה והסבה מקצועית תוך הבטחת הכנסה בתקופת ההשתלמות והבטחת הסדרים מינהליים ותחיקתיים לשמירת הרציפות של הזכויות הסוציאליות.

(5) אם יתברר, שממדי האבטלה חורגים מהאבטלה החיכונית, ההכרחית לתפעול יעיל של המשק תנקוט הממשלה צעדים להגברת התעסוקה. צעדים אלה יכללו: א. מתן עידוד לתעשיות היצוא כדי להגדיל ולהקדים את כושרן לקלוט עובדים.

ב. הפעלת פרויקטים של תקציב הפיתוח, שביצועם עוכב, במסגרת מדיניות הריסון, כגון: בניית מבני ציבור, הפעלת עבודות תשתית (כבישים, נמלים, נמלי-תעופה וכו'), והרחבת הבנייה הציבורית למגורים.

ג. בדיקת דרכים לניצול כספי הקרן לביטוח אבטלה, לשם האטת היפלטות אפשרית של עובדים ממפעלים, ולמימון הכשרתם המקצועית.

(6) יימשך התכנון של פרויקטים שונים, כך שיכלו להיות מופעלים ללא דיחוי, אם יתעורר הצורך להפעיל תכניות תעסוקה.

(7) תינתן תשומת לב מיוחדת להכנת תכניות תעסוקה אלטרנטיביות באזורי פיתוח.

(8) לעובדים משטחי הממשל, אשר ייפלטו ממעגל התעסוקה בישראל, יוכנו תכניות תעסוקה אלטרנטיביות כשטחים עצמם.

(9) עובדים מובטלים, שלא יהיה ניתן להציע להם מקומות עבודה מתאימים, ייהנו מדמי אבטלה מכספי הקרן לביטוח אבטלה. חוק ביטוח אבטלה מוכה את המובטל, לאחר תקופת המתנה של 5 ימים, לקבל דמי אבטלה במשך תקופה שלא תעלה על 175 ימים, ובלבד שעבר 180 יום בשנה שקרמה לתקופת אבטלתו.

7. מדיניות השכר וההכנסות

- (1) הממשלה תפעל, בשתוף פעולה עם ההסתדרות ועם ארגוני המעסיקים, לגיבוש מדיניות שכר והכנסות מרוסנת, שתתרום למניעת לחצים לעליית מחירים מצד הוצאות השכר, כתוצאה מרווחי יתר בלתי מוצדקים, וכדי להגדיל את כושר ההתחרות של המוצר הישראלי.
- (2) הרפורמה במסים תבטיח הכללה הדרגתית של כל התשלומים לעובדים במסגרת השכר הרגיל ותצמצם ככל האפשר מתן הטבות הפטורות ממס.
- (3) תוספת היוקר תמשיך להיות מכשיר עיקרי לפיצוי העובדים על ההתייקרויות, תוך כדי שמירת האיזון בחלוקת ההכנסה בין השכר להון. עמדת הממשלה היא, שיש לשלם תוספת יוקר לכל היותר פעמיים בשנה, כדי למנוע זעזועים חריפים במערכת המחירים, וגרימה של גלי התייקרות תכופים.
- (4) תוספת היוקר של חודש ינואר תשולם בזומנים רק עד לתקרה של 200 ל"י. עבור יתרת תוספת היוקר שמעבר לתקרה, ירכשו המעסיקים בשביל העובדים איגרות מילווה חובה מיוחד. מילווה זה יהיה לתקופה של 5 שנים ובריבית של 3 אחוזים.
- (5) עמדת הממשלה היא, שאין לשלם פיצוי על ההתייקרות הנובעת מעליית מחירי היבוא ומצערי המדיניות בתחום הפיסקלי והפיחות. תשלום תוספת יוקר על מרכיבים אלה תשים לאל את המדיניות האנטי אינפלציונית של הממשלה, ובהכרח תעורר גלי התייקרות חדשים.
- (6) הסכמי השכר הקיימים הוארכו בידי ההסתדרות והמעסיקים עד ליוני 1975. חיבוק האפשרות להמשיך הקפאה זו עד לסוף השנה.
- (7) ייעשה להרחבת ההסדרים של תשלום שכר בשיטת הנורמות והפרמיות בענפי הייצור ובשירותים, שהדבר ניתן בהם. זאת תוך התבססות על נורמות מדודות.
- (8) הממשלה תודקק לאמצעים החוקיים שבידיה, כולל אמצעי הפיקוח על המחירים, למניעת רווחים מונופוליסטיים ורווחים מוגזמים, הנובעים מעבורות למען מערכת הביטוח.
- (9) הביקושים המרוסנים בשוק המקומי יגבירו את ההתחרות ויגבילו את האפשרות לממש רווחי יתר מאספקת מוצרים ושירותים בני התחרות.
- (10) הממשלה תמשיך לקיים התייעצויות סדירות עם ההסתדרות ועם המעסיקים בכל הנוגע למדיניות השכר, ההכנסות ויחסי העבודה.

8. המדיניות להגברת פריון הייצור וייעול השירותים

- (1) הגדלת הפריון היא תנאי להגדלת כושר ההתחרות של המוצרים הישראליים בשוק היצוא ובשוק המקומי. עם הגדלת הפריון ניתן להגדיל את השכר הריאלי ולהעלות את רמת החיים, ללא יצירת לחצים אינפלציוניים ושלא על חשבון הגדלת הגירעון השוטף במאזן התשלומים. אי לכך תינתן תשומת לב מיוחדת להגדלת פריון הייצור, הן על ידי הכשרת תנאים כלל משקיים, שיהוו קרקע נוחה לגידול, והן על ידי פעולה ישירה במפעלים ובמוסדות. ועדה משולשת בדרג גבוה ביותר, בהשתתפות נציגי הממשלה, העובדים והמעסיקים, תמשיך להנחות את הפעולה בתחום זה.
- (2) הרפורמה המתוכננת במערכת המסים, שיש להניח, שאחד ממרכיביה יהיה הורדה משמעותית בשיעורי המס השוליים, תגביר את הנכונות לעבור, ותצמצם את ממדי הערריות.
- (3) ביטול המצב של תעסוקת יתר, שהוא אחד היעדים של המדיניות הכלכלית, יהווה גורם להגברת הנכונות של העובדים לניידות, לשיפור מוסר העבודה, ולהגדלת הפריון.
- (4) ייעשה מאמץ מיוחד להשלים את ההסדרים החוקיים והמינהליים לשם הקלה ודרבון התהליך של ניוד עובדים בתוך המפעל, בין מפעלים ומאזור לאזור. יושלמו ההסדרים, המאפשרים את העברת הזכויות הסוציאליות של העובדים ממקום עבודה אחד למשנהו.
- (5) תינתן תשומת לב מיוחדת להכשרת מנהלים ולהעלאת רמת הניהול, תוך הכרה, שנייהול יעיל הוא תנאי ראשוני להגדלת פריון הייצור.
- (6) יובטח סיוע להשקעות בציוד ולפיתוח של ידע מתקדם, המיועדים להגדיל את יעילות הייצור והשירותים.

- (7) יינתן עידוד לחינוך מקצועי על כל צורותיו, תוך כדי מתן חשומת לב מיוחדת להכשרה מקצועית בתוך המפעלים. חובטת הכנסה סבירה לעובדים בתקופת הכשרתם והסבתם המקצועית.
- (8) ייעשה להרחבת שיטת הנורמות והפרמיות במערכת הייצור ובשירותים תוך חתירה להתקדמות לנורמות אמיתיות ומדורות.
- (9) ייעשה מאמץ להרחיב את מסגרת המפעלים, הנהנים מייצור מקצועי להנהגת שיטות לייצור הייצור ולהגברת הפריזון.
- (10) תוגברנה הפעולות להעלאת היעילות במשרדי הממשלה ובמוסדות הציבור, תוך כדי חתירה להקטנת כוח האדם במשרדים, ככל הניתן.

9. מדיניות המחירים

- (1) המדיניות הכלכלית תשאף לקיים את מגמת ההאטה בקצב עליית המחירים השוררת במשק מאז יוני 1974.
- (2) ריסון הביקוש לצריכה, אי הגידול בצריכה הציבורית וההאטה בהשקעות יגרמו לצמצום לחץ הביקוש הכולל לעליית מחירים.
- (3) הממשלה תפעל, בשיתוף עם ארגוני המעסיקים ועם הסתדרות העובדים, לקיום מדיניות הכנסות ושכר מרוסנת במגמה למנוע לחץ לעליית מחירים מצד הוצאות השכר וכתוצאה מעלייה בלתי מוצדקת ברווחים.
- (4) הממשלה תקפיד על כך, שהירידה במחירים הבינלאומיים של מספר חומרי גלם תמצא את ביטויה בהורדת המחירים לצרכן.
- (5) המשך החשיפה של הייצור המקומי להתחרות של מוצרי היבוא, באמצעות הורדת מכסים תתרום להורדת המחירים של מוצרי היבוא, ותשפיע להאטת קצב העלייה של מחירי המוצרים המקומיים ולשיפור איכותם. תינתן חשומת לב לכך, שהחשיפה אכן תבוא לידי ביטוי במחירים לצרכן.
- (6) יימשך הפיקוח על המחירים של מוצרים ושירותים חיוניים ושל מוצרים, המיוצרים בידי מונופולים וקרטלים. במגמה למנוע עליות מחירים בלתי מוצדקות. צווי המחירים המקסימליים יורחבו במגמה לכלול במסגרת הפיקוח את מרבית המוצרים החיוניים ואת אלה המיוצרים והמשווקים בידי קרטלים ומונופולים, ואילו ענפים ומוצרים, אשר לגביהם קיימת התחרות אפקטיבית, יוצאו מכלל הפיקוח. ועדת המחירים הציבורית תמשיך בפעולתה ותאשר עליית מחירים של מוצרים חיוניים ובני פיקוח רק כתאם לקריטריונים הקיימים, המביאים בחשבון את התייקרות התשומות העיקריות. לצורכי אישור התייקרות מובאות בחשבון הוצאות השכר וההוצאות לחומרי גלם וחומרי עזר, ולא מובאות בחשבון הוצאות המימון והפחת. האישור יאפשר את שמירת סכום הרווח ליחידה, ולא את שיעור הרווח.
- (7) מדיניות התמיכות תמשיך להיות מכשיר לזיטוט המחירים של מוצרים חיוניים ולהוזלתם. זאת, בהתחשב במגבלות התקציב, תוך קירוב מחיריהם של המוצרים הנתמכים למחיר המתחייב מעלויות הייצור וממחירי היבוא.
- (8) ייקבעו מחירי מינימום למוצרים חקלאיים חיוניים כרמה, שתבטיח הספקה סדירה, במחירים סבירים.

10. מדיניות השיכון, הבנייה והקרקעות

- (1) מדיניות השיכון תהיה מכוונת למציאת פתרונות לבעיות הרדור של שלוש קבוצות אוכלוסייה מועדפות: עולים חדשים, זוגות צעירים ומשפחות המתגוררות בשיכון צפוף ופגום. בשנת התקציב 1975 תתחיל בנייה ציבורית של 30,000 יחידות דיור, מזה 10,150 יחידות לעולים, 6,000 לזוגות צעירים, 4,900 למפוני משכנות עוני ו-8,800 לאחרים.
- (2) היקף הבנייה הציבורית ייקבע בהתחשב בהיקף העלייה הצפויה, במגבלות התקציב ובצורך לרסן את פעילות היתר במשק.
- (3) במסגרת המדיניות לריסון פעילות היתר במשק תימשך הקפאת התחלות הבנייה של מבני ציבור ושל יירות גדולות. הקפאה זו תופשר, באופן הדרגתי, אם הפעילות תרד אל מתחת לרמה הרצויה במגמה למנוע

ככל הניתן, תגודות חריפות ברמת הפעילות של הענף.

- (4) משרד השיכון יפעל להכנת קרקעות, פיתוח תשתית ותכנון שיאפשרו הגדלה מיידית של היקף הבנייה. אם יתברר שנתעוררו צורכי שיכון מעבר לחזוי, או שרמת הפעילות של הענף תרד מתחת לרצוי.
- (5) יוגדל חלק הבנייה הציבורית, המבוצע באזורי הפיתוח ובאזור הגליל במיוחד. יוגדלו התמריצים למשתכנים באזורי פיתוח, על ידי הגדלת המשכנתאות וקביעת תנאי אשראי נוחים, כולל הלוואות עומדות.
- (6) תימשכנה הפעולות לעידוד התיעוש בבנייה ולייעולה.
- (7) תיעשה פעולה לעידוד נוסף של החיסכון לשיכון ותיברקנה תכניות חיסכון חדשות.
- (8) המדיניות הקרקעית של מינהל מקרקעי ישראל מכוונת להעמיד קרקעות לרשות הבנייה למגורים ולענפי המשק בהתאם לתכנית הפרוסת האוכלוסין ועידוד אזורי פיתוח.
- (9) קרקע לאומית תוקצה רק לאחר השלמת תכנון השימוש בקרקע.
- (10) קרקע עירונית לצורכי שיכון תימסר לפי מחירי השוק. יוקפד שלא למסור קרקע לצורכי בנייה, אלא אם כן הושלם תכנונה המפורט. בתקופת מעבר של השנים 76-1975 ייתן מינהל מקרקעי ישראל הנחה של 25 אחוזים לבנייה הציבורית. לאחר תקופת מעבר זו תימסר הקרקע לצורכי בנייה ציבורית במחירי השוק.
- (11) מינהל מקרקעי ישראל יקצה קרקע לצרכים מועדפים, באזורי פיתוח, לפי הסדרים מיוחדים עם משרדי הממשלה הנוגעים בדבר.
- (12) קרקע חקלאית תוחכר בצורת נחלאות, שגודלן ייקבע בתיאום עם המרכז לתכנון חקלאי.

11. המדיניות החברתית

- (1) המדיניות החברתית תבטיח לאוכלוסייה שירותי חברה כתחומי החינוך, הדת, הבריאות, התעסוקה, הדיור וקליטת העלייה. כן תפעל המדיניות להבטחת הכנסת מינימום למעוטי הכנסה ולשכבות אוכלוסייה חלשות, כגון: זקנים, נכים וכו'.
- (2) המדיניות תפעל למנוע את גידול הפער החברתי. זאת באמצעות מדיניות התמיכות, מתן שירותים ומדיניות המסים. עם זאת, מתאפשר בשנה זו שיפור משמעותי ברמת ההכנסה הממוצעת של קבוצות האוכלוסייה שאינן עובדות.
- (3) סך ההוצאות בתקציב הרגיל ובתקציב הפיתוח, של הממשלה והמוסדות הלאומיים, להשקעות ולמתן שירותים בתחום החברה תסתכמה, בשנת התקציב 1975, ב־19.1 מיליארד ל"י, לעומת 13.7 מיליארד ל"י, אומדן הוצאה בפועל לשנת 1974. גידול זה, משמעותו גידול בהוצאה על שירותי חברה בשיעור של 39 אחוזים, לאחר גידול של 115 אחוזים בשנת 1974. בין השנים 1972-1975 גדלו אפוא הוצאות אלה בשיעור של למעלה מ־200 אחוזים, בעוד שהמחירים לצרכן עלו באותה תקופה בשיעור של 130 אחוזים והשכר הממוצע בשיעור של 135 אחוזים. חלקן של ההוצאות לשירותי חברה כאחוז מסך כל ההוצאה, למעט ביטחון, יעלה מ־46 אחוזים בשנת 1972, ו־47 אחוזים בשנת 1974 ל־48 אחוזים בשנת 1975.
- (4) בגלל מצב המשק והנטל הביטחוני, צפויה בשנת 1975 האטה מסוימת בהשקעות בשירותי חברה. לאחר שנים של השקעות גדולות בתחום זה יתרכזו המאמץ ביעול הניצול של המבנים והציוד העומדים לרשות שירותי החברה, תוך שימת דגש על הכשרת כוח האדם.
- (5) בתקציב מתוכננת הקפאה כמעט מוחלטת בהתחלות בנייה של פרויקטים חדשים, בתחום החברתי, בעוד שתימשך השלמתם של פרויקטים הנמצאים בתהליך בנייה.
- גם במסגרת התקציב הרגיל לא יופעלו תכניות חדשות, יואט הביצוע של תכניות קיימות ותבוטלנה מספר תכניות, הנמצאות במקום נמוך, יחסית, בסולם העדיפויות. במסגרת זו יבוטל חוק לימוד חובה חינוך בכיתה י ויואט הביצוע של הרפורמה בחינוך. יוגדלו התשלומים עבור שירותים, כגון: העלאת שכר לימוד בגני ילדים, מעונות יום וסמינרים, העלאת דמי פנימיה, העלאת תעריפי אשפוז והקטנת הנחות בשכר דירה לנחמכי סעד. כמו כן צפויה הקפאה מוחלטת או אף צמצום במערכת החינוך הגבוה.
- (6) תיבדק מחדש שיטת קצבות הסעד והביטוח הלאומי, לאחר שאלה גדלו בשנים האחרונות בקצב מהיר במדה ניכרת מקצב עליית השכר הממוצע. זאת כמגמה למנוע את תוצאות הלוואי השליליות העלולות לנבוע מהרמה הגבוהה של הקצבאות, כגון: הגדלת מספר המשפחות הנוזקות להשלמת ההכנסה ממקורות סעד, הקטנת הנכונות לעבוד, ובעיקר הקטנת כראיות העבודה של המפרנס השני.

12. מדיניות העלייה והקליטה

- (1) הגברת העלייה והקליטה הכלכלית והחברתית של העולים הן מטרה מרכזית של מדיניות הממשלה.
- (2) יובטח דיור לעולים, שיגיעו במשך השנה, ולעולים, שהגיעו בשנים קודמות וטרם מימשו את זכאותם לשיכון. שיכונם של העולים ייעשה, במידת האפשר, בהתחשב בסיכויי התעסוקה ובהתחשב בשיקולים של מדיניות פיזור האוכלוסייה.
- (3) תכניות הפיתוח של המשק תקחנה בחשבון את המבנה המקצועי של העולים, ובמיוחד את חלקם הגדול, יחסית, של בעלי המקצועות האקדמאיים. תימשך השתתפות הממשלה במימון השקעות במפעלים העתידיים לקלוט עובדים באמצעות קרנות שהופעלו למטרה זו. יינתן עידוד ליוזמות, המכוונות לפיתוח המחקר השימושי ולהרחבת תעשיות ושירותים עתירי ידע.
- (4) יורחבו המסגרות המסייעות לקליטת עולים בתעסוקה. זאת, על ידי ארגון קורסים להכשרה והסבה מקצועית המכוונים להכשיר את העולים לתנאי המשק הישראלי.
- (5) יימשך ההסדר של מתן אשראי בתנאים נוחים לעולים, המבקשים להקים עסקים. היקף האשראי ותנאיו ייקבעו בהתאם לסוג העסק, גודל ההשקעה העצמית של העולים ובהתחשב באזורי הארץ.
- (6) חלק מן העולים ייהנו מסידור ראשון במסגרות מעבר, כגון מרכזי קליטה, מעונות ואולפנים עם פנימיות. יימשכו ההסדרים, שלפיהם מקבלים העולים סיוע ראשוני בתחומי הביטוח הרפואי, הנחלת הלשון והחינוך.
- (7) יינתנו סיוע כלכלי ועזרה בשיכון לסטודנטים מבין העולים, הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה, בשיבות ובבתי ספר תיכוניים. יושם דגש על הפניית עולים למגמות מקצועיות, שבהן קיים מחסור בכוח אדם, כגון: הנדסאים, טכנאים, מורים ועובדי סעד.
- (8) יובטח תשלום פנסיה לעובדים עולים בני 55 ומעלה מתוך קרן מיוחדת. עולים קשישים יקבלו קצבה מיוחדת, ואסירי ציון יקבלו תגמולים מיוחדים.
- (9) ייעשה לפישוט ההליכים של הסיוע הניתן לעולים. יוקמו לשכות מיוחדות לריכוז הטיפול בעולים. הגורמים העיקריים הנותנים שירותים לעולים ירוכזו תחת גג אחד.
- (10) תיעשנה פעולות הסברה ופעולות ארגוניות לשם הגברת תודעת הקליטה בקרב הוותיקים. יוגברו הפעולות הישירות לקליטה חברתית בריכוזי העולים.

פרק ג: ההתפתחות הכלכליות הצפויות במשך בשנת 1975

1. קווי ההתפתחות העיקריים

שנת 1975 תעמוד בסימן של האטה ניכרת בקצב הגידול של הפעילות הכלכלית האטה שסימניה ניכרו כבר בשנת 1974. האטה בפעילות הכוללת תהיה מלווה כשיפור בהקצאת המקורות של המשק. התפתחות זו צפויה כתוצאה מהשפעתם הנרחבת של צערי המדיניות בתחומים שונים שיינקטו במשך שנת 1975. האטה בעלייה שנסתמנה עוד בשנת 1974, משפיעה אף היא להאטת הפעילות הכלכלית. האטה תמצא את ביטוייה העיקרי בגידול איטי של התוצר, בשיעור של כ-3 אחוזים בלבד. הגידול האיטי בתוצר צפוי כתוצאה מאי גידול של הצריכה הפרטית לנפש, צמצום בהיקף ההשקעות וירידה בצריכה הציבורית המקומית, בעקבות ירידה של כ-6 אחוזים בהוצאות המקומיות של מערכת הביטחון. לעומת מגמות האטה אלו בשימושים המקומיים, שלא יגדלו כלל ב-1975, צפוי גידול בשיעור של כ-7 אחוזים ביצוא.

ההתפתחות המתוארת לעיל תשפר את הקצאת המקורות של המשק, כאשר חלק גדול של תוספת המקורות ושל המקורות המשתחררים מצמצום ההשקעות מופנה ליצוא. התממשות תחזיות אלה מותנית בקיום ריסון בכיבושים במשק, ובהבטחת רווחיות מספקת ליצוא. האטה בגידול בתוצר תהיה מלווה בחיסול תעסוקת

היתר כמשק, ואף צפויה היווצרותם של כיסי אבטלה, במקצועות וכאזורים מסוימים. המדיניות הכלכלית מכוונת לכך ששיעור הבלתי מועסקים מכוח העבודה לא יחרוג במידה רבה משיעור האבטלה החיכוכית במצב של תעסוקה מלאה.

בשנת 1975 צפוי שיפור במאזן התשלומים, שימצא את ביטויו בהפסקת הירידה בותרות מטבע החוץ, לאחר ירידת מה של הגירעון השוטף. הגירעון השוטף החזוי לשנת 1975 הוא בסך של 3.3 מיליארד דולר, לעומת 3.4 ב-1974. אם נמעט את היבוא הביטחוני הישיר, אשר בו צפוי גידול של כ-300 מיליון דולר, נמצא שבגירעון ה"אזרחי" צפויה ירידה משמעותית של כ-360 מיליון דולר. הירידה בגירעון השוטף צפויה בעיקר כתוצאה מהאטה ניכרת בקצב הגידול של היבוא, בשיעור של כ-6 אחוזים, לעומת עלייה של כ-14 אחוזים בהכנסות מיצוא.

ביבוא במונחים ריאליים צפויה ירידה בשיעור של כ-2 אחוזים, וכיבוא, למעט יבוא ביטחוני ישיר ויבוא אניות ומטוסים, צפויה ירידה ריאלית בשיעור של כ-4.5 אחוזים. ביצוא במונחים ריאליים חזוי גידול בשיעור של כ-8 אחוזים. שיעור גידול כזה של היצוא מניח שנפח היצוא התעשייתי (למעט יהלומים) יגדל בקצב של כ-15 אחוזים, בממוצע שנתי, שמשמעותו גידול של כ-30 אחוזים במרוצת השנה.

יבוא ההון נטו החזוי לשנת 1975 הוא בסך של כ-3.3 מיליארד דולר. מכאן שתישמר רמת הותרות שהיתה קיימת בסוף שנת 1974. מצבת החובות בסוף שנת 1975 תסתכם ב-7.8 מיליארד דולר, לאחר גידול של 1.6 מיליארד דולר. סך התשלומים על חשבון החוב החיצוני (קצן וריבית) נאמד בסך של 1.3 מיליארד דולר. על אף הזרמה של כ-1.5 מיליארד ל"י, על ידי התקציב, לא צפוי בשנת 1975 לחץ חזק מצד הביקוש הכספי, זאת בעקבות הספיגה הצפויה בעקבות הגירעון הצפוי במאזן התשלומים של הסקטור הפרטי, ובהנחה של קיום מדיניות מוניטרית מרסנת.

בעקבות התפתחות אלה, והציפיה לירידת המחירים של חומרי גלם בשווקים העולמיים, צפויה כמשך שנת 1975 האטה ניכרת בקצב עליית המחירים. כן נלקח בחשבון קיום מדיניות שכר מרוסנת. התחזיות המפורטות להלן באות להציג, בעיקרו של דבר, את הכיוונים ואת סדרי הגודל של ההתפתחויות הצפויות. אף כי קיימת אי ודאות לגבי עוצמת השינויים הצפויים. זאת בגלל אי ודאות לגבי גורמים חיצוניים בתחום העלייה, יבוא ההון והמצב בשוקי היצוא, וכן כתוצאה ממגבלות של חזויו בתקופה של שינוי מגמות. התחזיות מבוססות על הנחה שהמדיניות הכלכלית והמדיניות התקציביות יבוצעו כמתוכנן, ושינקטו אמצעי מדיניות נוספים כמשך השנה, אם יתברר שהמשק אינו משיג את היעדים שהוצבו בתחום התעסוקה, מאזן התשלומים וריסון האינפלציה.

2. המקורות שלרשות המשק והשימוש בהם

סך המקורות שלרשות המשק יסתכם בשנת 1975 בכ-126.5 מיליארד ל"י, במחירים שוטפים, לאחר גידול ריאלי של כ-1 אחוז ועליית מחירי המקורות בשיעור של 37 אחוזים. מלוא העלייה במקורות תכבד מהגידול בתוצר, שכן צפויה ירידה כמותית ביבוא. חלקו של היבוא בסך המקורות ירד במדת מה ויגיע ל-36 אחוזים, לעומת כ-37 אחוזים בשנת 1974 ו-39 אחוזים ב-1973. כמחצית של התוספת הריאלית למקורות ושל המקורות המתפנים בעקבות הירידה של ההשקעות תופנה להגדלת היצוא, והמחצית השנייה תאפשר עלייה קלה בצריכה הציבורית והפרטית.

התוספת הריאלית למקורות חזויה להסתכם בסך של כ-920 מיליוני ל"י, והמקורות האמורים להשתחרר כתוצאה מהירידה בהשקעות יסתכמו בכ-1,820 מיליוני ל"י, וכסה"כ תהיה תוספת המקורות שתופנה לשימושים אחרים בסך של 2.8 מיליארד ל"י. ממקורות פנויים אלה יופנו ליצוא 1.3 מיליארד ל"י (46 אחוזים), לצריכה הציבורית 0.5 מיליארד ל"י (18 אחוזים) ולצריכה הפרטית 1 מיליארד ל"י (36 אחוזים). שינוי זה בהקצאת המקורות תואם את היעדים ארוכי הטווח של המדיניות הכלכלית.

3. התוצר והפריזון

בשנת 1975 צפוי גידול בשיעור של כ-3 אחוזים בתוצר הלאומי הגולמי. תהיה זו שנה שנייה של האטה

בגידול התוצר, לאחר שבשנת 1974 גדל התוצר בשיעור של 6.5 אחוזים, לעומת כ-8 אחוזים בשנת 1973 עד לפרוץ המלחמה. ערך התוצר הלאומי במחירים שוטפים יסתכם בשנת 1975 ב-76.3 מיליארד ל"י. בתוצר של הסקטור הפרטי (התוצר למעט שירותים ציבוריים ושירותי ריור וקופים), צפוי גידול איטי יותר, בשיעור של כ-3.6 אחוזים, לעומת כ-6 אחוזים ב-1974.

ההאטה בגידול בתוצר היא תוצאה של הירידה הצפויה בהשקעות, הירידה בצריכה הציבורית המקומית, בעיקר בצריכה המקומית של מערכת הביטחון, ושל הגידול האיטי בצריכה הפרטית, אשר יקוזזו רק באופן חלקי על ידי הגידול הצפוי ביצוא. במחירי התוצר חזויה לשנת 1975 עלייה בשיעור של כ-37 אחוזים. בשנת 1975 צפויה התייצבות במספר המועסקים. הגידול בתוצר צפוי איפוא כולו כתוצאה מעלייה של התוצר למועסק, הנאמד בשיעור של כ-23 אחוזים. הגידול האיטי בתוצר למועסק הוא תופעה אופינית למצב של האטה בפעילות המשקית, כאשר במפעלים, בהם יורד היצור מפגרים פיטורי העובדים אחרי ההאטה בפעילות. מכאן, שמגמות של עלייה בפריון הייצור תבואנה לידי ביטוי רק בתקופה מאוחרת יותר, והן תתמצינה עם שוב המשק לצמיחה מהירה.

4. הצריכה והחיסכון הפרטי

בשנת 1975 צפוי גידול בצריכה הפרטית הכוללת בשיעור של כ-3 אחוזים. משמעות גידול זה הוא אי גידול בצריכה הפרטית לנפש. זאת, לאחר עלייה בשיעור של כ-5.5 אחוזים בצריכה הפרטית לנפש, בשנת 1974. גם לאחר ירידה זו, עדיין תהיה רמת הצריכה לנפש גבוהה כרי 2.5 אחוזים, בהשוואה לרמתה בשנת 1973 עד המלחמה, ו-6 אחוזים בהשוואה לרמה הממוצעת של 1973.

הגידול האיטי בצריכה הפרטית צפוי בעקבות המדיניות שנקטה במשך שנת 1974 שגרמה לצמצום כוח הקניה הריאלי של חלק גדול מן הצרכנים. מדיניות זו כללה העלאת המסים ומילווה החובה, היטלים על היבוא, פיחות המטבע, העלאת מחירי הדלק וייקור מוצרי המזון הבסיסיים, עם צמצום הסובסידיות. תחזיות אלה יוצאות מהנחה שבשנת 1975 צפויה ירידת מה- בשיעור החיסכון, לאחר ששיעור זה כבר ירד במדה ניכרת בשנתיים הקודמות. ירידה זו צפויה כתוצאה משתי התפתחויות מנוגדות: מצד אחד החיסכון: השלילי של המובטלים, וניסיון הצרכנים להגן על רמת החיים שלהם, לאחר שההכנסה הפנויה נפגעה, בעקבות מדיניות הספיגה, פועלים לצמצום החיסכון, מצד שני, נטייה להתאפקות בצריכה, בעת האטה בפעילות ואי וודאות לגבי התעסוקה בעתיד, תתרום לגידול בחיסכון. שיעור החיסכון מההכנסה הפרטית הפנויה (ללא ניכוי חיסכון במילווה חובה) חזוי לעמוד על 28.1 אחוזים, לעומת 28.3 אחוזים ב-1974 ו-32.2 אחוזים בשנת 1973.

עיקר ההאטה בצריכה הפרטית צפויה בשכבת בעלי הכנסה בינונית. בעלי הכנסה נמוכה יוכלו, כנראה, להעלות את רמת הצריכה שלהם. הודות לגידול הרב בתשלומי העברה למשקי הבית, שגדלו בשנים 1974-1975 ב-52 אחוזים ו-42 אחוזים בהתאמה. תשלומי העברה אלה כוללים פיצוי על ההתיקרויות, תשלומים אחרים באמצעות הביטוח הלאומי, תקציבי הסעד, שכר לימוד מודרג וכו'.

בשנת 1975 יופנו לצריכה הפרטית 38 אחוזים מסך המקורות, בדומה לשנת 1974. זאת לאחר שיופנו לצריכה הפרטית 36 אחוזים מתוספת המקורות הפנויים (כולל מקורות שהתפנו עם הירידה בהשקעות). בשנת 1974 הופנו לצריכה הפרטית 80 אחוזים מהתוספת למקורות (כולל מקורות שהתפנו מהשקעות ויצוא).

5. הצריכה הציבורית

בשנת 1975 צפויה עלייה ריאלי קלה, בשיעור של 2.5 אחוזים בצריכה הציבורית, לאחר עלייה ריאלי בשיעור של 45 אחוזים בשנת המלחמה 1973, ושל 3 אחוזים, בשנת 1974. בצריכה הציבורית המקומית צפויה בשנת 1975 ירידה, בשיעור של כ-3 אחוזים, לאחר עלייה בשיעור של כ-15 אחוזים, בשנת 1974. הירידה בצריכה הציבורית המקומית צפויה בעקבות ירידה בצריכה הביטחונית המקומית, בשיעור של כ-6 אחוזים, בעוד שבצריכה האזורית המקומית צפוי גידול קל בשיעור של 3.2 אחוזים. הירידה בצריכה הביטחונית המקומית צפויה הן בתשלומי השכר, בעקבות ירידה ניכרת במספר הממוצע של ימי מילואים, והן

בקניות המקומיות⁴.

ביבוא הביטחוני הישיר צפוי בשנת 1975 גידול של כ-300 מיליון דולר, והוא חזוי להסתכם ב-1,500 מיליון דולר. ההנחה היא שעיקרו של היבוא הביטחוני ימומן על ידי מענקים ואשראי מממשלת ארה"ב. היבוא הביטחוני העקיף, כלומר, התשומות לייצור הביטחוני המקומי, יסתכם לפי התחזית ב-500 מיליון דולר. כמו בשנת 1974 תחזית זו מבוססת על ההנחה שעלית מחירי חומרי הגלם לתעשייה הביטחונית תקזז את החיסכון בכמות היבוא הצפוי בעקבות הירידה הצפויה בקניות המקומיות של מערכת הביטחון. חלק הצריכה הציבורית בסך המקורות לא ישתנה בשנת 1975 ויעמוד על הרמה של שתי השנים הקודמות - 24.5 אחוזים, זאת לאחר שיופנו לצריכה הציבורית 18 אחוזים מתוספת המקורות (כולל המקורות המתפנים).

חלקה של הצריכה הביטחונית בסך המקורות, יהיה 18.5 אחוזים ברומה לשנה הקודמת, זאת לאחר שיופנו לצריכה הביטחונית 12 אחוזים מתוספת המקורות והמקורות המתפנים. תקציב הביטחון לשנת 1975-6 יסתכם ב-22 מיליארד ל"י, לעומת אומדן ביצוע של 16 מיליארד ל"י לשנת 1974-5. חלקו של תקציב הביטחון בס"כ התקציב יגיע ל-37.6 אחוזים בשנת 1974-5 לעומת 41.5 אחוזים בשנת 1974-5. נוסף על תקציב הביטחון, כלולים בתקציב המדינה סעיפי הוצאות ביטחון אזרחיות ואחרות בסך של כמיליארד ל"י, לעומת 730 מיליון ל"י בשנת 1974.

6. ההשקעות

לשנת 1975 חזויה השקעה גולמית מקומית בסך של כ-22 מיליארד ל"י, במחירים שוטפים. זוהי ירידה ריאלית, בשיעור של כ-10 אחוזים, לעומת 1974. הירידה בסך ההשקעות משקפת את הירידה בהשקעות בענפי המשק (למעט אניות ומטוסים) בשיעור של כ-8 אחוזים, ירידה של כשני שלישים בהשקעות באניות ובמטוסים, מ-135 מיליון דולר בשנת 1974 ל-45 מיליון דולר בשנת 1975, ונוסף על כך את הירידה החזויה בהשקעה במלאי. הירידה של ההשקעות בענפי המשק (למעט אניות ומטוסים), לאחר אי גידול של השקעות אלה בשנת 1974, היא אחד הביטויים של ההאטה הכללית בפעילות של הסקטור הפרטי, מאז מלחמת יום הכיפורים.

התחזית לצמצום היקף הצבירה של מלאי מבוססת על ההנחה שצפויה הימנעות מצבירה נוספת של מלאי רצוני מיבוא והאטה בצבירה מתוכננת של מלאי מיצור מקומי. עם זאת, תיתכן עלייה במלאי של מוצרים מוגמרים ומוצרים בתהליך הייצור, כתוצאה מהחלשת הביקושים במשק.

בהשקעות בנכסים קבועים צפויה ירידה של כ-5 אחוזים, בעקבות הירידה של ההשקעות בענפי המשק ואי שינוי בהיקף ההשקעות בבנייה למגורים. ההאטה הצפויה בהיקף ההשקעות נובעת, בין היתר, מהצמצום הריאלי של תקציב הפיתוח המיועד לענפי המשק. תקציב הפיתוח לענפי המשק⁵ מסתכם ב-3.3 מיליארד ל"י בשנת 1975 לעומת 2.9 מיליארד בשנה הקודמת, גידול נומינלי של 14 אחוזים, שמשמעו ירידה ריאלית של 12 אחוזים, בהנחה של עליית מחירים של 30 אחוזים.

תקציב הפיתוח לענף החקלאות יסתכם בשנת התקציב 1975 ב-300 מיליון ל"י, לעומת 270 מיליון ל"י בשנת 1974, ירידה ריאלית של כ-18 אחוזים. תקציב הפיתוח של ענפי התעשייה יסתכם ב-600 מיליון ל"י, לעומת 393 מיליון ל"י בשנת 1974, שהם גידול ריאלי של 13 אחוזים⁶. סכום זה כולל מימון של התחלת הקמה של מפעל מלט חדש, מפעלים גדולים בענפי הכימיה והפטרוכימיה, וכן הקמתו לשל מפעל לייצור מנוע הוונקל.

⁴ הנתונים של הצריכה הציבורית מבוססים על התקציב, וכל הפרש בשיעורי השינוי הריאליים בין התקציב והתקציב הלאומי מוסבר על ידי המעבר משנה תקציבית לשנה קלנדרית.

⁵ כולל אמיסיון.

⁶ למענקים למפעלים מאושרים הוקצבו 160 מיליון ל"י. נוסף על כך ייתנו לתעשייה מיליון מהתקציב וממקורות אחרים בסך 1.1 מיליארד ל"י.

תקציב הפיתוח של ענף התחבורה והתקשורת יסתכם ב-875 מיליון ל"י, לעומת 770 מיליון ל"י ב-1974, ירידה ריאלית בשיעור של 16 אחוזים. בפיתוח אמצעי תקשורת יושקעו 540 מיליון ל"י, לעומת 468 מיליון ל"י, ירידה ריאלית של 15 אחוזים. ככבישים יושקעו 150 מיליון ל"י; לעומת 122 מיליון ל"י ב-1974 ירידה ריאלית של 9 אחוזים, כאשר כל התקציב מיועד להמשך והשלמה של פרויקטים קיימים, ללא התחלות חדשות. בשל צמצומים בתקציב יוקפאו ויידחו חלק מתכניות הפיתוח ככבישים: ביצוע תכנית ההרחבה של כביש לוד-גנות נדחה, והרחבתו של כביש רמלה-שער הגיא הוקפאה בחלקה. צומצם היקף ההשקעה המתוכננת במחלף אזור, ובהרחבת כביש רעננה-בית ליד. כמו כן, נדחת תכנית ההרחבה של נמל התעופה בן-גוריון.

בהשקעות בחשמל צפויה עלייה ריאלית בשיעור של כ-10 אחוזים. בהיקף הריאלי של ההשקעות בבניה למגורים, צפויה התייבות על הרמה של שנת 1974. זאת בעקבות ירידה בשיעור של 3 אחוזים בבניה הפרטית למגורים, ועלייה של כ-7 אחוזים בבניה הציבורית למגורים. אי השינוי בהיקף ההשקעות בבניה למגורים משקף את הירידה בשיעור של 6 אחוזים, בהתחלות הבניה מ-56.3 אלף יחידות דיור בשטח של 5,250 אלף מ"ר ב-1974, ל-53 אלף יחידות דיור, בשטח של 4,800 אלף מ"ר, ב-1975. בגמר בניית דירות צפויה ירידה בשיעור של 2 אחוזים. גמר הבניה בשנת 1975 יסתכם ב-51.2 אלף יחידות דיור, בשטח של 4,700 מ"ר, בהשוואה ל-52.3 אלף יחידות דיור בשטח של 4,900 מ"ר בשנת 1974. הירידה הקטנה יחסית בגמר בניה, על אף ירידה עקבית בהתחלות הבנייה מאז אמצע 1973 משקפת את הציפיות לקיצור משך הבנייה, לאחר 5 שנים של עלייה רצופה. קיצור משך הבנייה בשנת 1975 יתאפשר, הודות לחיסול המצב של מחסור בעובדים בכל שלבי הבנייה.

תכנית ההשקעות בבנייה של הסקטור הציבורי כוללת התחלות בנייה של כ-30 אלף דירות, מזה 10,150 דירות לעולים, 6,000 דירות לזוגות צעירים, ו-4,900 דירות למפוני משכנות עוני. במקרה שתחזיות העלייה לא תתממשה, יופנו דירות המיועדות לקליטת עולים חדשים לשיכונם של עולים משנים קודמות, שקיבלו סידור דיור זמני, ותוגדל הקצאת הדירות לזוגות צעירים ולפתרון בעיית צפיפות הדיור.

בשנת 1975 תסתיים בנייתן של 51.2 אלף דירות מהן 28 אלף דירות בשטח של 4,720 אלף מ"ר בבנייה הפרטית, ו-23.2 אלף בבנייה הציבורית. מתוך סך הדירות בבנייה הציבורית, שבנייתן תסתיים, יוקדשו 12,700 דירות לעולים, 8,600 דירות לזוגות צעירים ו-6,300 דירות למפוני משכנות עוני.

7. האוכלוסייה והתעסוקה

אוכלוסיית ישראל תמנה בסוף 1975 3,461 אלף נפש, לעומת 3,383 אלף נפש בסוף 1974, דהיינו גידול של 78 אלף נפש, שהם גידול של 2.3 אחוזים. האוכלוסייה הממוצעת תמנה ב-1975 3,425 אלף נפש, זאת בהנחה שמספר העולים ברוטו יסתכם ב-45 אלף נפש. האוכלוסייה היהודית תמנה בסוף השנה 2,926 לאלף נפש לעומת 2,868 אלף נפש בסוף 1974, גידול של 58 אלף נפש, שהם גידול של 2.0 אחוזים. האוכלוסייה הלא יהודית תמנה בסוף 1975 535 אלף נפש, גידול של 20 אלף נפש, שהם 3.9 אחוזים. לפי תחזית זו תהווה האוכלוסייה שאינה יהודית בסוף 1975 15.4 אחוזים מכלל האוכלוסייה לעומת 14.9 אחוזים בסוף 1974. הריבוי הטבעי של היהודים יהיה 1.7 אחוזים ושל הלא יהודים 3.9 אחוזים.

כוח העבודה האזרחי יגיע כממוצע ל-1,157 אלף איש בשנת 1975. בהנחה של תקציב לאומי זה, יגיע מספר המועסקים כממוצע ל-1,099 אלף איש. מספר המועסקים, למעט אנשי מילואים, יגדל בקצב מהיר במקצת מקצב הגידול של כלל המועסקים, הודות לצמצום ימי השירות במילואים.

בעקבות ההאטה בקצב הגידול של הפעילות הכלכלית ושל התוצר הלאומי, צפויה בשנת 1975 עלייה בשיעור הבלתי מועסקים מכוח העבודה האזרחי. אם יושגו היעדים שהוצבו ע"י המדיניות הכלכלית, יחוסל בשנת 1975 המצב של תעסוקת יתר. התהליך של שינוי מבנה התעסוקה, תוך מעבר של עובדים מתעשיות מצטמקות לתעשיות מתרחבות, ובעיקר; לתעשיות יצוא, הוא תהליך הדרגתי. בתקופת הבינים צפויה היווצרותם של כ-100 אלף עובדים, בר כבוד עם התגברות התופעה של אבטלה סמויה. הכיטוי הסטטיסטי של תהליך זה, הוא עלייה בשיעור הבלתי מועסקים, מ-3 אחוזים בשנת 1974 ל-5 אחוזים בקירוב, בשנת 1975. שיעור כזה של בלתי מועסקים משמעותו כ-58 אלף בלתי מועסקים לעומת כ-35 אלף איש בשנת 1974. שיעור בלתי

מועסקים בשנת 1975 של 50 אלף איש הינו מצב של תעסוקה מלאה, בו מהווה האבטלה החיכוכית כ-4.5 אחוזים מכוח העבודה. כן תחול, כנראה, ירידה בהיקף השעות הנוספות, יצמצם מספר השכירים העובדים במשרות כפולות.

ראוי לציין, שמספר זה של בלתי מועסקים נקוב בהגדרות של סקרי כוח אדם ואינו מייצג את מספר המובטלים הנוקיים לשירותי לשכות העבודה. כך למשל הסתכם הממוצע היומי של המובטלים הרשומים בלשכות העבודה בסוף 1974 ב-800 איש, בעוד שמספר הבלתי מועסקים במונחי סקר כוח אדם הגיע ל-34 אלף איש.

8. השכר

לשנת 1975 חזוייה עלייה בשכר השנתי הממוצע לשכיר בשיעור של כ-32 אחוזים. עליית שכר ממוצעת זו, משמעותה עליית שכר לשכיר במשך השנה בשיעור של כ-17 אחוזים. היות וחלק גדול מתוספת השכר בשנת 1975 נבע מתשלום תוספת יוקר הפטורה ממס, יהיה קצב הגידול של ההכנסה הפנויה (לאחר מס) מהיר יותר מקצב הגידול של השכר ברוטו.

תחזיות אלה בנויות על הנחה לפיה תשלום ביולי תוספת יוקר שאינה כוללת פיצוי על עליית המחירים שמקורה בפחות ובמדיניות שנלוותה אליו, ושימשך מדיניות הקפאת שכר היסוד. פיצוי מלא על ההתייקרויות כולל גם את השפעת הפחות והמדיניות הנלווית, יחייב תשלום תוספת יוקר בשיעור של 45 נקודות ביולי 1975, משמעותה עליית שכר לשכיר בשיעור של כ-16 אחוזים. במקרה של תשלום תוספת יוקר בלתי מעוקרת תהיה עליית השכר במשך השנה, בשיעור של 25 אחוזים והעלייה השנתית הממוצעת תגיע ל-37 אחוזים בקירוב, זאת בהנחה, שתישמר ההקפאה בשכר היסוד.

החל בינואר 1975 משולמת תוספת יוקר בשיעור של 30 נקודות. מזה מקבל השכיר עד 200 ל"י במזומנים, ועל תוספת היוקר שמעל ל-200 ל"י מוטל מילווה חובה צמוד. לתקופה של 5 שנים ובריבית של 3 אחוזים. התחזיות דלעיל מביאות בחשבון זחילת שכר מוגברת, בשיעור של 5 אחוזים התואמת מצב של המשך הקפאת השכר עד לסוף השנה.

9. המחירים

במשך שנת 1975 צפויה האטה משמעותית בקצב עליית המחירים לצרכן, והעלייה מוערכת בשיעור של כ-18 אחוזים, כולל השפעת מס ערך מוסף, בהנחה שיונהג במשך שנת 1975. תחזית זו מתבססת על ההנחות וההערכות הבאות:

א. צפויה האטה ניכרת בקצב העלייה של מחירי היבוא, לאחר עלייתם המהירה בשנת 1974. סימנים ראשונים להאטה זו כבר ניכרים בשוק העולמי.

ב. מדיניות השכר המרוסנת, שגובשה בתחילת השנה כמשותף ע"י ההסתדרות, המעסיקים והממשלה, תימשך עד סוף השנה.

ג. המדיניות התקציבית והמוניטרית יגרמו לריסון ניכר של לחצי הביקוש במשק, כך שיהיו צפויים לחצים מעטים יחסית לעליית מחירים מצד הביקוש.

על אף האטה העלייה במחירים במשך שנת 1975 תהיה רמת המחירים הממוצעת בשנה זו גבוהה בשיעור של כ-38 אחוזים בהשוואה לרמת המחירים הממוצעת של שנת 1974 (ברומה לעליית רמת המחירים הממוצעת בשנת 1974). זאת, כתוצאה מההשפעה של עליית המחירים הגדולה כסוף שנת 1974, בעקבות הפחות והמדיניות שנלוותה אליו. רמת המחירים בדצמבר 1974 היתה גבוהה כ-25 אחוזים, בהשוואה לרמה הממוצעת של 1974; כלומר - גם אם המחירים לא יעלו כלל במשך שנת 1975, היתה רמת המחירים השנתית הממוצעת גבוהה בשיעור זה מהרמה הממוצעת של 1974.

תחזיות התקציב הלאומי לשנת 1975 מניחות עליית מחירי התוצר בשיעור שנתי ממוצע של 37 אחוזים. לגבי מחירי ההשקעות הונחה עלייה של 33 אחוזים. בתחזיות אלה נלקחה בחשבון עליית מחירי היצוא בחו"ל, בשיעור של כ-10 אחוזים לעומת עליית מחירי היבוא בשיעור של 5 אחוזים. בהתאם לתחזיות יעלו

המחירים המקומיים של היצוא ליצואן בשיעור של 46 אחוזים והמחירים המקומיים של היבוא בשיעור של 39 אחוזים. זאת, כתוצאה מהשינויים במחירים בחו"ל, מהשפעת הפיחות ומתוספת התמריצים וההטלים על היבוא.

10. מאזן התשלומים.

א. הגירעון כמאזן השוטף

בשנת 1975 צפוי שיפור במאזן התשלומים, אשר ימצא את ביטויו בהפסקת הירידה של יתרות מט"ח, לאחר שירדו בשנה הקודמת בסך של 650 מיליון דולר. בגירעון השוטף צפויה ירידה של כ-60 מיליון דולר, בעקבות גידול של 14 אחוזים ביצוא, לעומת גידול של 6 אחוזים ביבוא. לעומת זאת, צפוי המשך גידולו המהיר של החוב החיצוני, שיגיע בסוף השנה ל-7.9 מיליארד דולר. בד בבד צפויה עלייה ניכרת בהיקף התשלומים של קרן וריבית על חשבון החוב החיצוני.

בשנת 1975 צפוי גירעון שוטף בסדר גודל של 3.3 מיליארד דולר, ירידה של 60 מיליון דולר, לעומת 1974. זאת לאחר גידול ביצוא בסך של כ-500 מיליון דולר, שהם גידול של 14 אחוזים, וגידול של היבוא בכ-440 מיליון דולר, שהם גידול של 6 אחוזים. היבוא הבטחוני יגדל ב-1975 בסך של 300 מיליון דולר. הגירעון השוטף למעט היבוא הבטחוני חזוי להסתכם בכ-1.8 מיליארד דולר, לאחר ירידה של כ-400 מיליון דולר.

העלייה הצפויה במחירי היבוא, למעט ביטחון, תתרום 225 מיליון דולר לעליית הגירעון, ואילו העלייה החזויה במחירי היצוא תגרום לקרידה בגירעון בסך של 310 מיליון דולר. מכאן ששיפור תנאי הסחר יתרום לירידת הגירעון בכ-85 מיליון דולר.

בשנת 1975 צפוי גירעון של כ-200 מיליון דולר בסחר של ישראל עם שטחי הממשל הצבאי; גירעון זה נובע כולו מיבוא הרלק מסיני, בעוד שבסחר של ישראל עם השטחים למעט דלק, צפוי עודף של כ-65 מיליון דולר.

בשנת 1975 יהווה היצוא הכולל 55 אחוזים מהיבוא, לעומת 51 אחוזים בשנה הקודמת. שיפור זה הוא תוצאה משיעור גידול מהיר יותר של היצוא בהשוואה לקצב הגידול של היבוא. ביטוי אחר לשיפור במאזן התשלומים אנו מוצאים בירידת שיעור הגירעון ביחס למקורות, אשר חזוי להיות ב-1975 16 אחוזים, לעומת 18 אחוזים בשנה הקודמת.

ב. הגירעון המסחרי

במאזן המסחרי צפוי ב-1975 שיפור ניכר, שיתבטא בירידה בסך כ-520 מיליון דולר, והוא יסתכם בכ-1,830 מיליון דולר, לעומת 2,350 מיליון דולר. ירידה זו בגירעון החזוי היא תוצאה של עלייה של 340 מיליון דולר ביצוא הסחורות, שהיא גידול של 20 אחוזים, לעומת ירידה של יבוא הסחורות בסך 180 מיליון דולר, שהיא ירידה של 5 אחוזים. בשנת 1975 יממן יצוא הסחורות 53 אחוזים מיבוא הסחורות.

ג. היבוא

היבוא הכולל החזוי לשנת 1975 הוא בסך של 7,430 מיליון דולר לעומת 6,995 מיליון דולר בשנה הקודמת, עלייה בסך 435 מיליון דולר, שהיא גידול של 6 אחוזים. במונחים ריאליים צפויה ירידה של כ-2 אחוזים ביבוא הכולל, ושל כ-4 אחוזים ביבוא למעט ביטחון, אניות ומטוסים.

יבוא הסחורות חזוי להסתכם בסך של 3,840 מיליון דולר, ירידה של 180 מיליון דולר, שהיא ירידה של כ-5 אחוזים. ירידה זו צפויה כתוצאה מהאטה כללית של הביקושים במשק, ובהשפעת התייקרות יבוא הסחורות בשיעור של 25 אחוזים, בעקבות הפיחות.

ביבוא של נכסי תצרוכת צפויה ירידה ריאלית של כ-8 אחוזים. ביבוא תשומות לייצור, למעט דלק ויהלומים, צפויה ירידה ריאלית של 4 אחוזים, וביבוא של נכסי השקעה (למעט אניות ומטוסים), צפויה ירידה של 11 אחוזים. כן צפויה ירידה בסך של 90 מיליון דולר ביבוא של אניות ומטוסים. בתחזית זו נלקחה בחשבון

עלייה של כ-4.5 אחוזים במחירי הסחורות המיובאות. התפתחות זו במחירי היבוא משקפת את הירידה בשוק העולמי במחירים של חומרי גלם בסיסיים, כגון: מתכות, טיבים ומוזון, לעומת המשך העלייה המהירה יחסית במחירים של מוצרים מוגמרים. כן חזויה ירידה קלה במחיר הממוצע של דלק המיובא לישראל.

ביבוא השירותים בולטת עלייה בסך 210 מיליון דולר, שהם 39 אחוזים ביבוא של שירותי הון, בעקבות עליית החוב הלאומי. ביבוא של שירותי תיירות חזוי אי שינוי ריאלי, בד בבד עם עצירת הגידול בצריכה הפרטית לנפש, בעקבות אי הגידול בהכנסה הפנויה הריאלית לנפש, והתיקרות הדולר לצורכי תיירות, בשיעור של 43 אחוזים.

היבוא הביטחוני הישיר, חזוי להסתכם ב-1,500 מיליון דולר לעומת 1,200 מיליון דולר. היבוא הביטחוני הישיר והעקיף חזוי להסתכם ב-2,000 מיליון דולר, לעומת 1,700 מיליון דולר בשנה הקודמת. זאת בהנחה שלא צפוי שינוי ביבוא הביטחוני העקיף שנאמד ב-500 מיליון דולר בכל אחת משתי השנים 1974 ו-1975. לגבי היבוא של שירותים הונחה עליית מחירים ממוצעת של כ-8 אחוזים. היבוא משטחי הממשל הצבאי חזוי להסתכם ב-525 מיליון דולר, לעומת 475 מיליון דולר בשנה הקודמת. כמחצית מהיבוא מהשטחים הוא יבוא דלק מסיני, המחצית השנייה מורכבת בעיקר מיבוא של שירותי עבודה, בהם צפויה ירידה ריאלית מסוימת, אשר תקוזז רק באופן חלקי על ידי עליית השכר בישראל.

ד. היצוא

בשנת 1975 יסתכם היצוא, כולל היצוא לשטחי הממשל ב-4.1 מיליארד דולר, לעומת 3.6 מיליארד דולר בשנה הקודמת. זו עלייה של כ-14 אחוזים, שהיא עלייה ריאלית של כ-7 אחוזים. זאת לאחר ירידה ריאלית של היצוא בשיעור של אחוז אחד בשנת 1974. גידול זה של היצוא הכולל צפוי כתוצאה מגידול חזוי של 10 אחוזים בנפח יצוא הסחורות, ושל כ-5.5 אחוזים בנפח יצוא השירותים.

הגידול הצפוי ביצוא, לעומת ירידה צפויה בהשקעות וגידול איטי בצריכה הפרטית והציבורית, משמעותם, שיגדל חלקו של היצוא במקורות ל-22 אחוזים מסך המקורות של המשק לעומת 20 אחוזים בשנה הקודמת. זאת לאחר שיופנו ליצוא כמחצית מתוספת המקורות ומהמקורות המתפנים. בשנת 1974 לא חל גידול ריאלי ביצוא.

יצוא הסחורות יסתכם בשנת 1975 ב-2,010 מיליון דולר, לעומת 1,670 מיליון דולר בשנת 1974. זו עלייה של 20 אחוזים, לאחר גידול של 10 אחוזים בנפח היצוא ועלייה של 10 אחוזים במחירים. ביצוא החקלאי צפוי גידול של כ-18 אחוזים, בעיקר הודות לגידול המהיר של היצוא החקלאי למעט פרי-הדר, בשיעור של 28 אחוזים. ביצוא התעשייתי צפוי גידול ריאלי בשיעור של 9 אחוזים בלבד. ביצוא היהלומים לא צפוי כל גידול ריאלי, ולכן משמעות גידול כזה בסך היצוא התעשייתי היא גידול מהיר יחסית, בשיעור של 15 אחוזים ביצוא התעשייתי למעט יהלומים. כדי לגדול בממוצע שנתי בשיעור כזה, יצטרך היצוא התעשייתי (למעט יהלומים) לגדול בשיעור של 30 אחוזים מתחילת השנה לסופה. השגת יעד זה ביצוא מותנית בקיום אקלים כלכלי, שידרבן הפניית גורמי ייצור ליצוא, ובהבטחת רווחיות מספקת ליצוא.

יצוא השירותים חזוי להסתכם ב-1,750 מיליון דולר, לעומת 1,600 מיליון דולר בשנה הקודמת, גידול של כ-9 אחוזים, שמשמעותו גידול ריאלי של כ-5.5 אחוזים. ביצוא שירותי תיירות צפוי גידול של כ-13 אחוזים. ההכנסה כדולרים מענף זה תסתכם ב-215 מיליון דולר בקירוב. היצוא של שירותי תחבורה וביטוח חזוי לגדול ב-17 אחוזים וההכנסות מענפים אלה תסתכמה ביותר ממיליארד דולר. לעומת זאת, צפויה ירידה בשיעור של כ-19 אחוזים ביצוא שירותי הון, בעקבות הירידה בהכנסות מריבית על יתרות מטבע חוץ, בגלל הירידה בהיקף היתרה השנתית הממוצעת זירידת שערי הריבית. היצוא לשטחים יסתכם ב-330 מיליון דולר, בדומה ליצוא בשנה הקודמת.

ה. יבוא ההון

יבוא ההון ברוטו, חזוי להגיע בשנת 1975 ל-3,865 מיליון דולר, לעומת 2,830 מיליון דולר בשנת 1974. יבוא ההון נטו (לאחר פרעון חובות והשקעות בחו"ל) חזוי להסתכם ב-3,180 מיליון דולר, לעומת 3,390 בשנה הקודמת.

העברות החד-צדדיות חזויות להסתכם ב-1,640 מיליון דולר, לעומת 1,580 מיליון דולר בשנה הקודמת, וחלקן ביבוא ההון ברוטו יפחת מ-56 אחוזים בשנת 1974 ל-42 אחוזים בשנת 1975. בשנת 1975 יסתכמו המענקים של ממשלת ארה"ב ב-680 מיליון דולר לעומת 650 מיליון דולר בשנה הקודמת. לשנה זו נלקח בחשבון מענק סיוע בסך 325 מיליון דולר בהשוואה ל-50 מיליון דולר בשנה הקודמת. בשנת 1975 יסתיים הניצול של המענק הצבאי המיוחד של ממשלת ארה"ב, בסך של 1.5 מיליארד דולר עם העברתם של 210 מיליון דולר אחרונים, לעומת מענק בסך של 565 מיליון דולר מסעיף זה בשנה הקודמת.

העברות של מוסדות הפיצויים האישיים מגרמניה והעברות של פרטים יעמדו על רמתם בשנת 1974. ההלוואות לזמן ארוך ובינוני חזויות להסתכם ב-2,060 מיליון דולר, לעומת 1,100 מיליון דולר בשנה הקודמת. חלקן של ההלוואות מיבוא ההון ברוטו יגדל מכ-39 אחוזים בשנת 1974 ל-53 אחוזים בשנת 1975. במסגרת זו נלקחה בחשבון בקשתנו לממשלת ארה"ב לקבלת אשראי מיוחד למימון יבוא מזון מארה"ב בסך של 200 מיליון דולר, סעיף שלא היה קיים בשנה הקודמת. כן נלקחה בחשבון בקשתנו לממשלת ארה"ב למימון היבוא הביטחוני מארה"ב בסך של 890 מיליון דולר, במקביל לגידול תכניות הרכש הביטחוני בארה"ב, לעומת 335 מיליון דולר בשנה הקודמת. בתחילת שנת 1975 נתקבלה המכסה של אשראי מקרן הדלק לשנת 1974, בסך של 77 מיליון דולר ונלקחה בחשבון קבלת מכסה נוספת לשנת 1975. פירעון הלוואות לזמן ארוך ובינוני הסתכם בשנת 1975 ב-615 מיליון דולר, לעומת 460 מיליון דולר בשנה הקודמת.

במסגרת פירעון החובות ישולם הסכום הגרול ביותר בסך של 190 מיליון דולר לפירעון הקרן של מילווה העצמאות והפיתוח. כן כולל הפירעון סכום של 160 מיליון דולר החוזר חובות לממשלת ארה"ב, מזה 110 מיליון דולר פירעון מילווה ביטחוניים.

ההשקעות מחו"ל, ברוטו, חזויות להסתכם ב-170 מיליון דולר, לעומת 155 מיליון דולר בשנת 1974. גידול האיטי של ההשקעות קשור בהאטה הכללית הצפויה בפעילות המשקית, ובתחום ההשקעות, וכן בשפל הפוקד כמה מהארצות מהן בא הון ההשקעות.

ו. יתרות מטבע החוץ וחובות המדינה

בשנת 1975 צפוי גידול במצבת החוב בסך של 1.6 מיליארד דולר, והיא תסתכם ב-7.8 מיליון דולר; לפי זה מגיע החוב לנפש לכ-2,270 דולר, והחוב יהווה 76 אחוזים מההכנסה הלאומית לעומת 62 אחוזים בשנה הקודמת.

תשלומי הריבית ע"ח החוב יסתכמו בשנת 1975 ב-750 מיליון דולר, לעומת 540 מיליון דולר בשנה הקודמת. מכאן שסך התשלומים על חשבון החוב, קרן וריבית, יסתכמו ב-1.3 מיליארד דולר, לעומת 940 מיליון דולר בשנה הקודמת.

תשלומים אלה יהוו 53 אחוזים מהערך המוסף של היצוא (בהנחה שהערך המוסף של ערך היצוא הוא 60 אחוזים).

כאמור לעיל, יסתכם יבוא ההון נטו בשנת 1975 ב-3,180 מיליון דולר, ואילו הגירעון השוטף חזוי להסתכם ב-3,335 מיליון דולר. ההפרש בין יבוא ההון נטו והגירעון ממומן על ידי תנועות הון לזמן קצר בסדר גודל של 180 מיליון דולר, הנובעות מהכנסות מרלק מסיני. התממשות תחזיות אלה בשנת 1975 משמעותה, שלא צפוי שינוי משמעותי ביתרות מטבע חוץ בשנת 1975. יתרות בנק ישראל נטו יסתכמו ב-1,100 מיליון דולר. יתרות אלה מספיקות למימון של כ-1.5 חודשי יבוא.

לוח 2

המקורות השימושים בשנים 74—1973 ותחזית לשנת 1975

העליה או הירידה (—) לעומת תקופה קודמת							1975			
במחיר		בכמות***			במחירי	1974	1973	1974	1973	1973
1974	1973	1975	1974 (9)	1973 (9)	1973	תחזית	אומדן	תחזית	1973	1973
(אחוזים)							(מיליוני ל"י)			
ה מק ו ר ו ת										
34.8	21.1	3.2	7.2	6.6	7.9	6.3 *	55,730	54,010	37,584	1. התוצר הלאומי הגולמי
42.0	21.3	-2.0	11.1	-1.4	20.6	31.3	36,310	37,065	26,467	2. ערך היבוא בשוק המקומי*
מזה:										
										3. ערך היבוא בשוק המקומי למעט אניות ומטוסי ויבוא ביטחוני ישיר
47.5	22.2	-4.6	1.2	6.1	20.3	12.3	28,350	29,690	18,970	4. עודף היבוא (2-13)
48.2	18.7	-10.0	39.1	-1.8	38.5	84.1	18,310	20,345	13,978	5. סך המקורות לשימושים מקומיים (1+4)
38.0	22.4	-0.4	12.8	4.5	12.7	18.4	74,040	74,355	51,562	6. סך כל המקורות (1+2)
37.5	21.7	1.0	8.3	3.4	12.2	14.9	92,040	91,075	60,051	ה ש י מ ו ש י ם
39.7	18.8	3.0	6.4	8.7	12.4	8.5	34,340	33,340	21,948	7. צריכה פרטית
30.5	24.2	2.4	53.1	3.2	0.5	44.8	22,920	22,400	16,627	8. צריכה ציבורית
35.2	27.5	-2.8	35.2	15.5	12.8	17.0	15,200	15,660	10,037	9. צריכה ציבורית למעט יבוא ביטחוני ישיר
45.2	23.9	-10.0	-9.2	-1.3	24.9	12.5	16,780	18,615	12,987	10. השקעה גולמית מקומית
										11. השקעה גולמית מקומית למעט אניות ומטוסים
44.9	23.7	-7.9	-4.4	2.7	18.2	7.3	16,540	17,980	12,080	12. סך כל השימושים המקומיים (7+8+10)
38.0	22.4	-0.4	12.4	4.5	12.7	18.4	74,040	74,355	51,562	13. ערך היצוא בשוק המקומי**
35.2	20.0	7.7	-6.8	-1.0	10.6	1.8	18,000	16,720	12,489	14. סך כל השימושים למעט אניות ומטוסים
39.2	21.6	0.5	5.2	6.4	11.7	8.0	84,080	83,700	56,554	15. ויבוא ביטחוני ישיר (7+9+11+13)
37.5	21.7	1.0	8.3	3.4	12.2	14.9	92,040	91,075	64,051	16. סך כל השימושים (12+13)
										17. התוצר הלאומי הגולמי הגולמי בסקטור הפרטי (בניכוי שרותי דיור)
35.0	17.5	3.6	5.2	6.9	8.4	4.5	39,020	37,675	26,104	18. התוצר בסקטור הציבורי ומלכ"ר
29.0	33.2	—	16.9	4.7	5.9	15.7	9,500	9,500	7,032	19. שירותי דיור זקופים
34.8	21.1	3.2	7.2	6.6	7.9	6.3	55,730	54,010	37,584	20. סך כל התוצר הלאומי הגולמי (16+17+18)

* היבוא על בסיס ס"מ בשער החליפין האפקטיבי וכולל את היבוא מהשטחים המוחזקים. תשלומי ריבית של הסקטור הציבורי אינם כלולים בו.
 ** היצוא על בסיס פו"ב בשער החליפין האפקטיבי וכולל את היצוא לשטחים המוחזקים. תקבולי ריבית של הסקטור הציבורי אינם כלולים בו.
 *** על סמך אומדני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לתשעה החודשים הראשונים של שנת 1974.

התחלקות המקורות והשימושים והתחלקות תוספת המקורות והשימושים *
 בשנת 1973, אומדן לשנת 1974 ותחזית לשנת 1975

(אחוזים, מחירי 1970)

התחלקות תוספת המקורות והשימושים *			התחלקות המקורות והשימושים			
1975	1974	1973	1975	1974	1973	
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך כל השימושים
35.9	80.0	21.7	38.3	37.8	35.9	הצריכה הפרטית
18.0	20.0	58.4	24.7	24.4	24.5	הצריכה הציבורית
(6.3)	(6.7)	(3.0)	(6.2)	(6.1)	(6.0)	מזה: צריכה אזרחית
(11.7)	(13.3)	(55.4)	(18.5)	(18.3)	(18.5)	צריכה ביטחונית
..	..	17.2	17.0	19.1	20.0	ההשקעה הגולמית המקומית
46.1	..	2.7	20.0	18.7	19.6	היצוא
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך כל המקורות
159.8	116.4	27.8	63.7	62.5	60.7	התוצר הלאומי הגולמי
-59.8	-16.4	72.2	36.3	37.5	39.3	היבוא
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך כל השימושים למעט יבוא
43.8	52.4	42.5	42.1	41.1	40.3	בטחוני ישיר ואניות ומטוסים
..	39.2	33.0	17.7	18.3	16.3	הצריכה הפרטית
..	8.4	19.3	18.4	20.2	20.9	הצריכה הציבורית למעט יבוא
56.2	..	5.2	21.8	20.4	21.9	בטחוני ישיר
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	ההשקעה הגולמית המקומית למעט
313.5	69.6	54.5	69.9	68.2	68.1	אניות ומטוסים
-213.5	30.4	45.5	30.1	31.8	31.9	היצוא
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	סך כל המקורות למעט יבוא
313.5	69.6	54.5	69.9	68.2	68.1	בטחוני ישיר ואניות ומטוסים
-213.5	30.4	45.5	30.1	31.8	31.9	התוצר הלאומי הגולמי
						היבוא למעט יבוא בטחוני ישיר
						ואניות ומטוסים

* כולל השימושים המתפנים.

לוח 4

האוכלוסייה, כוח העבודה והתעסוקה, 1972—1974 ותחזית ל-1975

העלייה או הירידה (—) באחוזים								
1975	1974	1973	1972	1975	1974	1973	1972	
לעומת	לעומת	לעומת	לעומת	תחזית	אומדן			
1974	1973	1972	1971					
(אלפים)								
2.3	3.0	3.3	3.3	3,425	3,348	3,251	3,146	סך כל האוכלוסייה הממוצעת
2.3	2.9	3.6	3.4	2,367	2,313	2,247	2,169	אוכלוסייה בגיל עבודה
2.4	1.1	4.0	4.2	1,157	1,130	1,118	1,076	שייכים לכוח העבודה האזרחי
0.4	0.6	4.0	5.0	1,099	1,095	1,088	1,047	מועסקים
				58	35	30	29	בלתי מועסקים
(אחוזים)								
				69.1	69.1	69.1	68.9	חלקה של אוכלוסיית העבודה
								בסך כל האוכלוסייה
				48.9	48.8	49.7	49.6	שיעור ההשתתפות בכוח העבודה
								האזרחי
				5.0	3.1	2.6	2.7	חלקם של הבלתי מועסקים
								בכלל כוח העבודה האזרחי

המאזן השוטף*, 1973, אומדן לשנת 1974 ותחזית לשנת 1975

העלייה או הירידה (—)					
1975 לעומת 1974	1974 לעומת 1973	תחזית 1975	אומדן 1974	1973	
—22	57	1,830	2,350	1,498	1. הגירעון המסחרי
—4	41	3,840	4,020	2,861	יבוא סחורות
20	23	2,010	1,670	1,363	יצוא סחורות
25	—4	1,500	1,200	1,253	2. יבוא בטחוני ישיר
					3. הגירעון המסחרי כולל יבוא בטחוני ישיר
—6	29	3,330	3,550	2,751	
		70	—95	—159	4. הגירעון בחשבון השירותים
21	36	1,825	1,510	1,113	יבוא שירותים
9	26	1,755	1,605	1,272	יצוא שירותים
					5. הגירעון בחשבון השוטף (4+3) ללא שטחים
—2	33	3,400	3,455	2,592	סך כל יבוא הסחורות והשירותים
6	29	7,165	6,730	5,227	סך כל יצוא הסחורות והשירותים
15	24	3,765	3,275	2,635	החשבון השוטף עם השטחים
		—65	—60	—4	סך כל הגירעון בחשבון השוטף
—2	31	3,335	3,395	2,588	אחוז היצוא מהיבוא
		53	49	50	

* על בסיס היבוא סי"ף.

לוח 6

יצוא סחורות ושירותים, 1972 ו-1973, אומדן לשנת 1974 ותחזית לשנת 1975

העלייה או הירידה (-) לעומת השנה הקודמת											
1975 לעומת 1974			1974 לעומת 1973			1973 לעומת 1972	1975 במחירים שוטפים	1974 במחירים שוטפים	1973 במחירים שוטפים	1972 במחירים שוטפים	
ערך	מחיר	כמות	ערך	מחיר	כמות						
(אחוזים)						(מיליוני דולר)					
א. יצוא סחורות											
יצוא תעשייתי											
7	7	0	1	19	-15	44.87	600	562	556.8	385.7	יהלומים נטו
27.5	11	15	50	31	14	18.8	1,205	945	631.2	531.5	תעשייתי אחר
יצוא חקלאי											
12	7	5	5	1	4.5	1.6	130	116	110.1	108.4	פרי הדר
41	10	28	15	9	5	20.0	100	71	61.7	51.4	חקלאות אחרת
30	17	10	7	23	-23	-17.6	35	27	25.3	30.7	יצוא אחר
21	10	10	24	23.5	0.5	25.0	2,070	1,721	1,385.1	1,107.7	יצור סחורות ברוטו
						-13.7	60	51	22.1	25.6	החזרות והתאמות
21	10	10	22.5	22	0.5	26.0	2,010	1,670	1,363.0	1,082.1	יצוא סחורות נטו
ב. יצוא שירותים											
תחבורה											
16	10	6	50.5	37	10	17.3	815	700	464.8	396.2	תעשייתי
13	9	4	-22	28.5	-39	8.7	215	190	230.6	212.2	ביטוח
18	11	6	16.5	21	-4	15.8	235	200	171.5	148.1	הון
						88.7	260	320	239.7	127.0	ממשלה לנמ"א
20	10	8	31.5	25	5	-29.6	30	25	19.0	27.0	שירותים אחרים
17.5	10	7	16.5	31	-11	6.6	200	170	146.0	137.0	יצוא שירותים
9			26			21.4	1,755	1,605	1,271.6	1,047.5	יצוא סחורות ושירותים
15			24			23.7	3,765	3,275	2,634.6	2,129.6	יצוא סחורות ושירותים לשטח
2	2	0	43	31	9	26.4	330	325	220.0	174.0	הממשל
14			26			23.9	4,095	3,600	2,854.6	2,303.6	סך כל יצוא הסחורות והשירותים
17	9	7	25	27	-1.5	20.1	3,835	3,280	2,614.9	2,176.6	סך כל יצוא הסחורות והשירותים למעט שירותי הון

יבוא סחורות ושירותים * 1973, אומדן לשנת 1974 ותחזית לשנת 1975

העלייה או הירידה (—)									
1975 לעומת 1974			1974 לעומת 1973			1975	1974	1973	
ערך	מחיר	כמות	ערך	מחיר	כמות				
(אחוזים)						(מיליוני דולרים)			
2			27			5,340	5,220	4,114	א. יבוא סחורות נטו
3	12	-8	19	19	—	360	350	294	נכסי צריכה
6	10	-4	-9	-17	-22	430	407	448	יהלומים (נטו)
-15			פי 3.2			560	660	209	דלק (כולל דלק מסיני)
0	4	-4	54	3.2	17	2,050	2,050	1,329	חומרי גלם אחרים
-66			-41			45	133	225	אניות ומטוסים
-5	6	-11	24	9	14	520	550	443	נכסי השקעה אחרים
25			-4			1,500	1,200	1,253	יבוא בטחוני ישיר
						-125	-130	-87	החזרות והתאמות
									יבוא סחורות נטו למעט אניות ומטוסים,
-3			59			(3,365)	(3,480)	(2,188)	יהלומים ויבוא בטחוני ישיר
21			36			1,825	1,510	1,113	ב. יבוא שירותים
9	7	1	37	26	9	375	345	251	תחבורה
7	9	-1	33	21	10	150	140	105	תיירות
15	10	5	9	15	-5	230	200	183	ביטוח
39			57			750	540	345	הון
13			21			130	115	95	ממשלה לנמ"א
12			27	18	8	190	170	134	שירותים אחרים
6			29			7,165	6,730	5,227	ג. יבוא סחורות ושירותים (א+ב)
0	6	-6	23	34	-8	265	265	216	ד. יבוא סחורות ושירותים משטחי הממשל
6			29			7,430	6,995	5,443	ה. סך כל יבוא הסחורות והשירותים (ג+ד)
0	5	-4	41	35	5	(5,135)	(5,122)	(3,620)	סך כל יבוא סחורות ושירותים, למעט אניות ומטוסים, ויבוא ביטחוני לנמ"א ושירותי הון

יבוא הון לישראל בשנים 1973—1975

(מיליוני דולרים)

1975	1974	1973	
3,865	2,835	3,670	יבוא ההון ברוטו
1,638	1,580	2,189	1. סה"כ תקבולים חד-צדדיים
300	300	713	א. העברות מוסדות (נטו)
300	300	264	ב. פצויים מגרמניה
678	650	834	ג. מענק ממשלת ארה"ב
(213)	(565)	(722)	מזה: מענק צבאי מיוחד
(100)	(—)	(—)	מענק לרכש בטחוני
(325)	(50)	(73)	מענק סיוע רגיל
(40)	(35)	(39)	מענק יהודי ברה"מ
360	330	378	ד. העברות פרטים
170	155	250	2. השקעות מחו"ל ברוטו
2,057	1,100	1,231	3. הלואות לז"א ובינוני
330	320	502	א. מלוה עצמאות ופיתוח
200	1	48	ב. מימון יבוא מזון מארה"ב
50	8	27	ג. הלואות מבנק יצוא-יבוא
50	+25	15	ד. הלואות אי"ד שיכון
887	335	293	ה. הלואות ארה"ב בטחון
(305)	(237)	(293)	מזה: אשראי לרכש בטחוני
(582)	(98)	(—)	אשראי צבאי מיוחד (מתוך 2.2)
20	16	12	ו. הבנק העולמי
40	40	—	ז. קרן המטבע הבינלאומי
130	—	—	ח. קרן הדלק
50	55	57	ט. מלוה מגרמניה
300	300	277	י. הלואות מסחריות רגילות
615	460	429	4. פרעון הלואות לז"א ובינוני
70	105	80	5. השקעות בחו"ל וחסול השקעות
3,180	2,270	3,161	6. יבוא ההון נטו לזמן ארוך ובינוני
3,335	3,390	2,595	7. הגרעון במאזן השוטף כולל שטחים
155	1,120	—566	8. עודף יבוא הון נטו על הגרעון
—25	630	—628	מזה: גידול ביתרות (—)
180	490	+29	תנרעות הון לזמן קצר נטו
		+33	טעויות והשמטות נטו
1,095	1,070	1,700	9. סה"כ יתרות בנק ישראל בסוף התקופה
7,845	6,223	5,093	10. החוב הלאומי במט"ח*

* כולל גיזול בחוב הנובע מאשראי לזמן קצר.

לוח 9

התוצר הלאומי וההכנסה הלאומית, 1970 עד 1973, אומדן לשנת 1974 ותחזית ל-1975

העלייה או הירידה (-) לעומת התקופה הקודמת							(אומדן) (תחזית)							
1975	1974	1973	(9)1973	1972	1971	1970	1975	1974	1973	1972	1971	1970		
(אחוזים)							(מיליוני ל"י, במחירים שוטפים)							
41.4	43.7	28.4	28.8	25.6	24.5	18.1	76,350	54,010	37,584	29,190	23,246	18,670	1. תוצר לאומי גולמי במחירי שוק*	
42.6	40.4	32.4	32.4	27.7	24.8	20.2	7,700	5,400	3,846	2,905	2,274	1,822	2. פחת	
41.2	44.1	28.0	28.4	25.3	24.5	17.9	68,650	48,610	33,738	26,285	20,972	16,848	3. תוצר לאומי נקי (1-2)	
64.7	43.0	22.3	25.3	22.4	22.9	18.5	8,550	5,190	3,629	2,968	2,425	1,973	4. מסי-עקיפין על הייצור המקומי	
25.0	15.3	74.8	72.6	24.6	25.6	11.2	1,250	1,000	867	496	398	317	5. סובסידיות לייצור המקומי	
74.2	51.7	11.7	15.7	22.0	22.4	20.0	7,300	4,190	2,762	2,472	2,027	1,656	6. מסים נטו על הייצור המקומי (4-5)	
38.1	43.4	30.1	30.1	25.7	24.7	17.7	61,350	44,420	30,976	23,813	18,945	15,192	7. ההכנסה הלאומית (3-6)	
35.1	39.3	25.4	25.8	21.7	21.2	14.5	17,900	13,260	9,519	7,569	6,220	5,135	8. הכנסה לאומית לנפש (בל"י)	

* התוצר הלאומי לפי שער חליפין אקסקיבי.
 המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

לוח 10

ההכנסה הפרטית וההכנסה הפנויה, 1970 עד 1973, אומדן לשנת 1974 ותחזית לשנת 1975

העלייה או הירידה (-) לעומת התקופה הקודמת													
1975	1974	1973	(9)1973	1972	1971	1970	תחזית 1975	אומדן 1974	1973	1972	1971	1970	
(אחוזים)							(מיליוני ל"י, במחירים שוטפים)						
38.1	43.4	30.1	30.2	25.7	24.7	17.7	61,350	44,420	30,976	23,813	18,945	15,192	1. ההכנסה הלאומית
													2. הכנסות מקומיות של הסקטור הצבורי
13.1	2.1	-21.4	25.0	18.4	24.3	21.0	950	840	400	509	430	346	מרכוש
42.6	40.4	32.4	32.4	27.8	24.8	20.5	7,700	5,400	3,846	2,905	2,274	1,822	3. פחת
													4. ההכנסה הפרטית הגולמית מפעילות
39.0	42.3	31.3	30.6	26.1	24.7	17.9	68,100	48,980	34,422	26,209	20,798	16,668	כלכלית (1-2+3)
32.9	42.9	37.6	40.0	19.6	24.0	26.0	8,650	6,510	4,555	3,311	2,768	2,232	5. מס הכנסה
31.3	37.1	18.3	21.8	19.1	50.4	77.6	3,150	2,400	1,750	1,749	1,242	826	6. תשלומים לביטוח לאומי
32.4	41.3	31.5	34.4	19.5	31.1	36.7	11,800	8,910	6,305	4,790	4,010	3,058	7. סך כל המיסים הישירים (5+6)
25.3	89.7	27.3	13.2	4.8	פי 2.5	—	3,100	2,475	1,305	1,025	978	388	8. מילוות טובה נטו*
30.9	49.6	30.8	30.5	16.6	44.8	60.5	14,900	11,385	7,610	5,815	4,988	3,446	9. סך כל תשלומי חובה (7+8)
41.5	51.7	39.1	33.2	29.7	44.5	10.4	9,100	**6,430	**4,240	3,048	2,351	1,627	10. תשלומי העברה נטו
													11. ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה
													ממקורות פנים:
40.6	43.7	32.3	30.1	27.8	25.6	14.0	65,400	46,500	32,357	24,457	19,130	15,237	א. ללא ניכוי מילוות חובה (4-7+10)
41.5	41.8	32.5	30.9	29.1	22.2	10.3	62,300	44,025	31,052	23,432	18,152	14,849	ב. בניכוי מילוות חובה נטו (4-9+10)
48.0	12.9	0.8	-4.6	44.2	47.2	28.1	5,460	3,690	3,268	3,293	2,283	1,551	12. העברות לפרטים בחו"ל
													13. ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה
													מכל המקורות:
													א. ללא ניכוי מילוות חובה נטו
41.2	40.9	28.4	25.9	29.6	27.5	15.1	70,860	50,190	35,625	27,750	21,413	16,788	(11+12) א'
42.0	39.0	28.4	26.4	30.8	24.6	11.7	67,760	47,715	34,320	26,725	20,435	16,400	ב. בניכוי מילוות חובה נטו (11+12) ב'

* גביות בניכוי הפצת תעודות לפדיון מלווה הסכון חובה 1970-71.

** אומדן.

ה ס ק ו ר : הלשכה הברכונית לסטטיסטיקה.

החיסכון הפרטי*, 1970 עד 1973, אומדן לשנת 1974 ותחזית לשנת 1975

העלייה או הירידה (-) לעומת התקופה הקודמת		ינואר-ספטמבר		תחזית		אומדן		1973		1972		1971	
1975	1974	1973	(9)1973	1972	1973	1972	1975	1974	1973	1972	1971	1970	1969
(מיליוני ל"י במחירים שוטפים)													
(אחוזים)													
1. ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה ממקורות פנים:													
א. ללא ניכוי מלוות חובה													
40.6	43.7	32.3	30.1	27.8	23,229	17,848	65,400	46,500	32,357	24,457	19,130		
ב. בניכוי מלוות חובה													
41.5	41.8	32.5	30.9	29.1	22,343	17,065	62,300	44,025	31,052	23,432	18,152		
2. ההכנסה הפרטית הגולמית הפנויה מכל המקורות:													
א. ללא ניכוי מלוות חובה													
41.2	40.9	28.4	28.9	29.6	25,618	20,353	70,860	50,190	35,625	27,750	21,413		
ב. בניכוי מלוות חובה													
42.0	39.0	28.4	26.4	30.8	24,732	19,570	67,760	47,715	34,320	26,725	20,435		
3. הצריכה הפרטית													
41.1	51.9	28.9	33.3	25.6	16,474	12,356	47,050	33,340	21,948	17,025	13,556		
4. החיסכון הפרטי הגולמי ממקורות פנים (1-3)													
א. ללא ניכוי מלוות חובה													
39.4	26.4	40.1	23.0	33.3	6,755	5,492	18,350	13,160	10,409	7,432	5,574		
ב. בניכוי מלוות חובה													
42.7	17.4	42.1	24.6	39.4	5,869	4,709	15,250	10,685	9,104	6,407	4,596		
5. החיסכון הפרטי הגולמי מכל המקורות (3-2)													
א. ללא ניכוי מלוות חובה													
41.3	23.2	27.5	14.3	36.5	9,144	7,997	23,810	16,850	13,677	10,725	7,857		
ב. בניכוי מלוות חובה													
44.1	16.2	27.6	14.5	41.0	8,258	7,214	20,719	14,375	12,372	9,700	6,879		
(אחוזים)													
6. שיעור החיסכון הפרטי הגולמי ממקורות פנים (4/1)													
א. ללא ניכוי מלוות חובה													
					29.1	30.8	28.1	28.3	32.2	30.4	29.2		
ב. בניכוי מלוות חובה													
					26.3	27.6	24.5	24.3	29.3	27.3	25.3		
7. שיעור החיסכון הפרטי הגולמי מכל המקורות (5/2)													
א. ללא ניכוי מלוות חובה													
					35.7	39.3	33.6	33.6	38.4	38.6	36.7		
ב. בניכוי מלוות חובה													
					33.4	36.9	30.6	30.1	36.1	36.3	33.7		

* החיסכון הפרטי מתייחס למשקי בית, עסקים ומלכ"ר; כידוע, לא נערכת הפרדה בין המרכיבים הנ"ל.

ההשקעה בנכסים קבועים לפי ענפי המשק, 1973, אומדן לשנת 1974 ותחזית ל-1975
(מחירי 1970)

העלייה או הירידה (—) לעומת התקופה הקודמת		תחזית 1975	אומדן 1974	1973	
1975	1974				
	(אחוזים)		(מיליוני ל"י)		
-6	+6	240	255	239.8	חקלאות
-11	-23	40	45	58.6	מים
-	+4	970	965	928.0	חרושת, מכרות ומחצבים
					מזה : מכרות, מחצבים ופטרוכימיה
+42		(220)	(155)	(145)	(אומדן)
10	+3	230	210	203.9	חשמל
-35	+25	100	155	124.2	ציוד לבנייה ועבודות עפר
-15	-10	945	1,115	1,238.5	תחבורה
+25	פי : 2	(25)	(20)	(10)	רכבת
+21	+17	(85)	(70)	(60)	נמלים
-57	-42	(15)	(30)	(60)	שדות תעופה
-3	-12	(170)	(175)	(199)	כבישים
-8	-8	(260)	(284)	(310)	דואר
-22	-54	(39)	(50)	(109)	קווי נפט ושונות
			(1)	(1)	שירותי תחבורה של הרשויות
			(1)	(1)	המקומיות
-40	+7	(350)	(485)	(489.5)	כלי רכב
-8	8	1,240	1,350	1,255.5	מסחר ושירותים
-8	7	(830)	(900)	(840.5)	שירותים ציבוריים
-9	8	(410)	(450)	(415.0)	שירותים פרטיים
-	1	2,750	2,745	2,719.9	דיור
-3	-3	(1,800)	(1,855)	(1,920.9)	בנייה פרטית
7	11	(950)	(890)	(799.0)	בנייה ציבורית
					סך כל ההשקעות בענפי משק
-8	1	3,765	4,095	4,048.8	למעט אניות ומטוסים
					סך כל ההשקעה בנכסים קבועים
-5	1	6,515	6,840	6,768.7	למעט אניות ומטוסים
		80	250	549.3	אניות ומטוסים
		6,595	7,090	7,318.0	סך כל ההשקעה בנכסים קבועים
		450	725	604	השינוי במלאי
-10	-1	7,045	7,815	1,922.0	סה"כ השקעה גולמית מקומית